

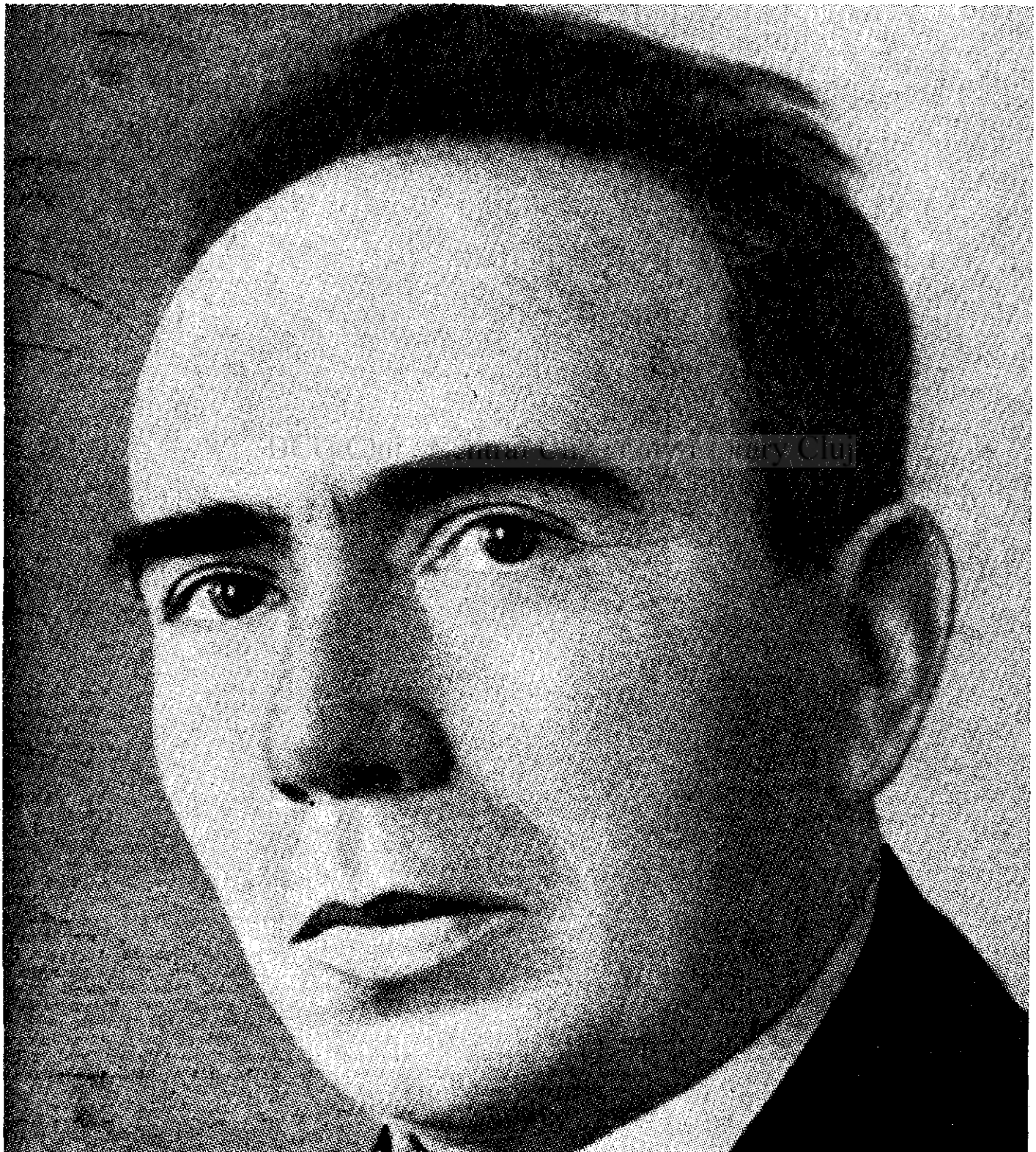
Universul

Anul XLIV Nr. 26

24 Iunie 1928

5 Lei

literar

VASILE PÂRVAN

După un an

VASILE PÂRVAN

Zilele acestea se împlinesc un an de la moartea lui Vasile Pârvan, căruia soarta, ca și lui Achile, i-a vândut gloria cu prețul vieții. Pentru cei care l-au cunoscut, glasul său grav și trist mai dăinuie încă în amintire ca o melodie în luptă cu uitarea.

Pârvan s'a bucurat într'un timp relativ scurt de un prestigiu și de un cult din partea intelectualității tinere, ce u-nora pare aproape de neînțeles. Când mă gândesc bine la cauzele unei asemenea religiozități, una mi se pare hotărâtoare și este aceasta: Pârvan a apărut tinerilor ca expresia cea mai desăvârșită a unei idealități obștești. Oamenii mari în genere nu sunt **exemplari**. Nu-i poți lua ca pildă pentru năzuinți proprii. Geniul, întâmplarea stau la temelia gloriei lor. Iar acestea nu se pot imita. De unde indiferența pentru om ca atare și ideea fatalității marilor personalități. D. Iorga a îndepărtat în genere dela preocupările sale pe mai toți elevii săi. Căci cine ar fi putut lua vreo pildă din extraordinara operă, ce pare efectul exclusiv al unei forțe intelectuale unice, a acestuia? Pârvan avea o minte normală într'un suflet eroic. Opera sa ni se înfățișează ca rodul colaborării între o minte exercitată în toate putințele ei, o voință neînfrântă și o viață tragică, toate elemente umane în care ne vedem sporite propriile noastre condiții. Pârvan n'avea aerul să sperie cu o însușire personală. Viața lui pare în totul o încercare de a înfrânge materia, de a atinge ultimele putințe ale spiritului, de a rezolva problema vieții. În Pârvan tinerețea și-a găsit idealitatea sa exprimată și dacă nu fiecare este în stare să devină un Pârvan, fiecare vede în el o pildă, adică o formă la care ar putea ajunge dacă ar voi să facă aceleași renunțări. Într'un cuvânt viața lui Pârvan stărnește optimism și încredere în facultățile normale ale spiritului în vreme ce față de d. Iorga, emulația devine fără nădejdi.

Ceeace impresionează la Pârvan este voința eroică de muncă fără să aibă capacitatea ei. Pentru d. Iorga, mîntie fenomenală, munca este odihnă a spiritului, grație, formă minimă de efort. Pentru Pârvan munca este asceză, înfrângerea unui trup subred, luptă îndârjită pentru atingerea unui țel, filosofie a vieții. De aci și înrăurirea sa. El este un îndemn pentru unii, un simbol pentru alții, aproape de sufletul fiecăruia ca imaginea desăvârșită a unei putinți proprii.

Vasile Pârvan este un ambițios, dar nu un vanitos. El nu leagă vreo satisfacție de elementele operei sale. Sufletul său este încordat către obiectul final. Intocmai ca medicul care nu se feliicită pentru isbitura operațiunilor în parte, ci urmărește numai mulțumirea de a salva însăși o viață, așa și el nu are vanitatea specialității, ci înfrigurarea omului care urmărește ceva. Intelectualitatea noastră este anti-științifică. Pârvan i-a redat cultul pentru știință, arătându-i-o ca un instrument pentru meditație. **Gândurile despre lume și viață**

la **Greco-Romanii din Pontul Stang**, sunt un exemplu.

În ultima analiză cugetarea lui Pârvan se reduce la o formă lucidă a temperamentului său etnic. Spirit sănătos de țaran, el are cu o conștiință mai înaltă ideea tragicului omului în univers și un respect pentru conștiința umană, ce-l duce la un cult al amintirii. Alături există pe lume cât se poate aminti. Monumentul, inscripția sunt viață omenască. Să le însuflețești înseamnă să-ți crezi sentimentul consolator al permanenței gândului în cruda morții. Toată activitatea lui Pârvan pare îndreptată

VASILE PARVAN

către acest scop: însuflețirea pietrelor, comemorarea morților, aruncarea de punți în nimic. El nu studiază documentele cu preocupări înguste profesionale. Se întreabă cu o criteriu psihologic, le utilizează la o reconstrucție umană. Îndrăzneala lui este puțin comună. Cu criterii preistorice încearcă să evoace un popor. Convins de legăturile sufletului cu pământul, chiamă psihologia și etnografia într'o cercetare în care este preocupat mai întâi de viață. În mijlocul monumentelor sale, savantul se regăsește într'o continuitate etnică. Intuiția cea mai îndrăzneată colaborează cu cea mai riguroasă metodă.

După cum în știință este preocupat de a salva cât mai multă viață din moarte, tot astfel în activitatea mai literară Pârvan repune aceeași problemă a gândului. Această operă este **comemorare**, fie că se evoacă sufletul anticii băștinași ai câmpiei dunărene, fie că se pomenesc eroii morți în războiu sau colegii universitari decedați.

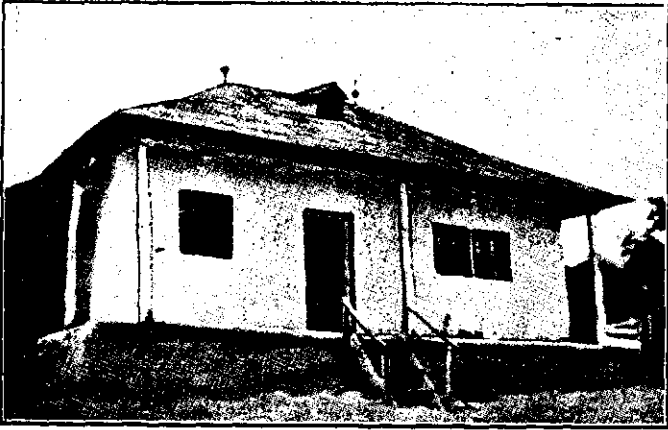
Această idee a permanenței prin amintire, exasperată de o mare durere,

face din Pârvan un om cu crite rii pos-tume. El nu prețuiește viața ca atare, de teama morții. Vrea să trăiască, dar viața este comemorare, iar cei cari atăcut nu sunt pomeniți. Viața nu-l bucură în sine, ci ca mijloc de ridicare a unui monument. Nu vrea s'o risipească. Se ucide ca s'o poată folosi și pe pragul morții, are mulțumirea de a ști că nu va pieri cu totul. O asemenea ambițiune amară nu este semnul unei deșertăciuni, ci dovada unei extraordinare adâncimi a sufletului, turburat la toți de aceeași problemă dar în moduri mai îmblânzite după calitatea spirituală a fiecăruia. „Pentru cel care trăiește viața ca o corvoadă, sau pentru creștinul care o privește ca o ispită și ca o pedeapsă, moartea poate fi chiar bine venită; pentru cel ce se ametește în nimicurile plăcute ori supărătoare ale fiecărei zile, moartea poate fi o intrerupere, admitem chiar dureroasă, a ocupațiilor sale mechine, devenite simpatice printr'o lungă obișnuință. Dar pentru cel care a luat viața în cel mai adânc înțeles al ei, care a vrut s'o transforme prin gândurile lui într'o rază de veșnicie, moartea e sau o durere fără margini, sau o cumplită absurditate: sau tragedia lui Alexandru care murea la 33 de ani la Babylon pentru că îndrăznise a trăi viața așa de intens cum numai zicii au voia s'o trăiască, — sau imposibilitatea logică, din care Platon scoate nemurirea sufletului. Sufletul omenesc care s'a atins de cele eterne își cere nemurirea, sau, dacă nu o poate crede, se frânge într'un urias imn funerar pentru apunerea zeilor. Toată durerea din lume nu poate ajunge pentru a plânge un suflet care în veci nu se va înfiora de armonia luminei din lume”.

Convingerea că Vasile Pârvan era un actor și-au tras-o necunoscătorii vieții și operii lui, din înfrățirea stilizată de mască a feței sale expresive. Doi ochi de o profunditate turburătoare și ironică, obraji cu proeminențe mongolice, severe, stăpâniți, un rictus protestant în colțul gurii, disprețuitor, eroic și copilăros todeodată. Această săpare a feței este forma indiferență a unei mari stăpâniri. Pârvan era un mare emotiv, capabil de furtuni sufletești oculte. Patima studiului, durerea în fața morții iau la el solemnitatea impersonală a imnului. Nici o înjosire, nicio confidență. Obicinuit cu avânturile mari și reci, disprețuiește sentimentalismul sau joialitatea. Nu iubește pe cei blazați și pretinde tuturor ceeace poate face el. Prietenii îi sunt numai colaboratorii.

Cu Vasile Pârvan țara noastră a pierdut una dintre cele mai de seamă personalități pe care le-a dat vreodată. Pierde mai cu seamă o înaltă expresie a energiei și adâncimei sufletești autobtone (ea care s'a bucurat în genere de genii sclipitoare dar de temperament indolent oriental) tocami în clipa în care dezamăgita de prea multe mînti sclipitoare, simțea nevoia unui suflet mare.

G. CALINESCU

Casa din Perchiu, județul Tecuci, în care s'a născut V. Pârvan

V. Pârvan pe șantier

NOTE BIO-BIBLIOGRAFICE

Fiu de învățător, Vasile Pârvan s'a născut în anul 1882 într'un sat din Moldova de jos, dintr'o familie care, după spusele sale chiar, era originară din Basarabia. Studiile secundare le face la liceul Codreanu din Bârlad, iar cele universitare la București. Vasile Pârvan urmează Istoria Românilor și pare a se fi folosit mai mult de staturile lui Dimitrie Onciul a cărui probitate științifică se potrivea mai mult cu spiritul său pozitiv.

Oportunitatea universitară face pe Pârvan să treacă la specialitatea arheologiei și a istoriei antice pe care le studiază în Germania la Iena, la Breslau și mai ales la Berlin. Pornit dela istoria Românilor, prin istoria antică, va face apoi arheologia și preistoria țărilor noastre, cu tendința, caracteristică istoricului, de a evoca trecutul. Iată de ce Pârvan n'a fost ca atâți arheologi, mai mult un topograf, deși a trebuit să-și însușească și această îndemânare, pe care apoi, a transmis-o școlarii săi. Așa dar, Vasile Pârvan se pregătește ca să fie și devine **istoric**. El este totdeauna specialist în toate științele auxiliare, epigrafie, papirologie, topografie, filologia preistorică și sintetizator al lor într'o preocupare supremă.

Prima lucrare de arheologie este asupra **Salsoviei** (1906 Conv. lit.), castel roman la gurile Dunării, fragment dintr'o plănuită operă **Străji romane la gurile Dunării**. Lucrarea de doctorat intitulată **Die Nationalität der Kaufleute in römischen Kaiserreiche**, Breslau 1909, a devenit clasică și are o reputațiune mondială. În același an apare și cartea asupra lui Marc Aureliu, prilej de meditație asupra stoicismului și în genere asupra cugetării antice.

La vârsta de 27 de ani Pârvan era numit profesor universitar și director al Muzeului Național de antichități din București, în locul decedatului Tocilescu. La 31 de ani numai, era chemat membru în Academia în care câțiva ani mai înainte fusese umil impiegat. Devenit în urmă secretar al acestei instituțiuni, câștigă atâta autoritate încât în orice împrejurare cuvântul său este hotărâtor.

Între acestea o altă carte pe care o publică în 1911, „**Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman**” este

o lucrare capitală asupra problemei creștinării noastre. Ea întâmpină obiecții neîntemeiate din partea istoricului Radu Rosetti dela Iași (**Viața Românească**).

Isbutind să atragă și să pregătească o serie de tineri, Pârvan începe o campanie sistematică de săpături în Dobrogea. Sapă **Umetun** (1911), **Histria** (1914--1916), **Tomii** (1915) și în sfârșit stații preistorice ca **Piscul Crăsanilor**. În această din urmă preocupare este ajutat din 1915 de d. I. Andrieșescu.

Războiul intrerupe un moment lucrările. Mobilizat în Moldova și apoi la Odessa, Pârvan își pierde soția și unicul copil. Acest eveniment îl zdruncină adânc; viața lui devine mai ascetică, munca mai dărză, iar lucrările sale vădesc preocupări filozofice asupra problemei morții.

După războiu organizează o întinsă campanie de cercetări arheologice și preistorice cu scopul pe deoparte de a ridica harta arheologică a țării, iar pe de altă de a strânge materialul pentru o vastă sinteză asupra Daciei. Crează **Școala română** din Roma (cu două publicații **Ephemeris daco-romana** și **Diplomatarium italicum**) și pregătește un periodic de arheologie în limba franceză, **Dacia**.

Ultima operă a lui Pârvan este o lucrare monumentală, din nefericire însă nefincheiată în felul cum o visa autorul. În ea se stabilește cu toate criticele posibile, marea preistorică, ca Geții și Dacii sunt unul și același popor, că se deosebesc de Traci și că atunci când s'a făcut cucerirea Daciei, Geții aveau deja o cultură greco-celto-romană remarcabilă, ceea ce explică romanitatea adâncă a poporului nostru.

În **Ideii și forme istorice** (1921) și **Memoriale** (1923), Pârvan anunță o teorie a istoriei, dar mai cu seamă cântă cu desăvârșită poezie năzuința omului către idea, înfruntarea fatalității, amintirea marilor luptători.

Prestigiul lui Pârvan în ultimul timp este enorm. Intelectuali străini de arheologie îl prețuiesc ca un mare cugetător-poet. I se fac oferte politice măgulitoare, dar ele sunt respinse cu fermitate. În același timp, faima sa în străinătate crește. Iubit la Roma, e primit aproape în triumf la Paris și Londra,

iar lumea savantă prenumără școala arheologică română printre cele mai distinse.

Moare în vârstă de 45 ani, după o viață fără alte bucurii decât cele spirituale, numai cu durerea de a nu-și fi putut încheia opera, deplâns de toți, înăuntru și în afară de granițele țării.

adevarate

În desele conflicte ce se iscau la Școala Română din Roma, Vasile Pârvan se purta ca Liga Națiunilor. La întâia înfățișare dădea dreptate unei părți, la a doua cealaltă părți, la a treia se desesiza de afacere cu o încruntare budistă în colțurile gurii.

Admirabil era la el gestul regal de concediere. Într'o zi Școala română invită la masă pe un profesor de drept de la o Universitate siciliană. După masă, colocviu. Invitatul e obez și locvace. Unsprezece, douăsprezece, unu n oaptea invitatul nu dezarmează spre de sperarea tuturor. La un moment dat în vîitul cască. Pârvan se ridică surzător și solemn (și toată școala îl imită): — Vezi? — zice — și-e somn. Hai să ne culcăm. Și cu un gest definitiv, se retrage.

La săpături sau la excursii în Italia, Pârvan se scula foarte de dimineată. Mai leneși, școlarii nu garantau deșteptarea precisă. A doua zi la 4 dimineată Pârvan bătea la ușa fiecăruia, proferând câte o poreclă. Era foarte mândru de această păcăleală, care în fond îi răpea un ceas de odihnă.

Odată pe an Pârvan își ducea pe **Papuași** la animale. Cu alte cuvinte plătea membrilor școlii române intrarea la muzeul zoologic din Villa Borghese din Roma. Deasemenea îi ducea într'o seară la Operă. Îi plăcea Wagner și ședea în un balcon modest alături cu toți. Își aducea astfel aminte de anii studenției la Berlin de care vorbea cu multă plăcere.

p o e z i e

STEFANIA ZOTTOVICEANU

ZADARNICA ALARMA

GREERUL

„De sub prag, din zid,
„De sub prag, din zid,
„De peste tot și nicăieri
„Strig, strig
„Ca să deștept ăureri,

* * *

Greer, fierăstrău neobosit pe lemnul verei;
Osie cântătoare la carul de tăcere-al screi;
Clopoșel scuturat pe pământ de zurgălăii stelelor ce cad
Cum de te-ai răfucit în orașul nostru răscruce de iad?
Vezi tu, oamenii aicea toți, — tu asta nu ai de unde s'o știi
Vii doar din necolitele câmpii --
Ajung până la urmă toți,
Tot numai fantome de morți,
Sufletul lovit mereu deare,
Tare, din ce în ce mai tare
Până când moare.
Greer tu, semnal prelungit de alarmă
Sub vatra vieței în care visurile se destramă,
Zadarnic truda ta credincioasă mă chiamă
Să răsădese în câmpia cerului lăstarul sufletului meu meu
[de humă,
În orașul, cu zgomote ca talazuri grele de spumă,
În care toate sufletele sunt lovite până ce cad,
De mult am îngenunchiat pe caldarâmul de iad
Și mi sprijin de el trudita frunte, ca pe un sân de mumă.

ANDREI TUDOR

. JURNAL

Între noi e calea neumblată
și stinsă de atâta vreme,
încât nici un zălog n'o mai arată
și nici un nume numai vrea s'o cheme.

Nu mă mai mîlnesc iubirile
și nu mă mai opresc plimbările,
nici cât o poveste într'o carte,
cu un înger care moare singur și departe.

Ascult aci deasupra plecat,
cum mă frâng acclăși din zile vechi
și nici un soare 'ntârziat
n'aduce un cântec uitat în urechi.

Așa mă las trecut și pustiu,
de doruri, să rămân în vânt și tărât,
să mă știu așa singur și să știu
c'o să mor într'o zi de urât.

IOAN C. GEORGESCU.

VECERNIE ÎN TOAMNA

Tăcere, tăcere!
În via funerară
se roagă cineva...
Tăcere.

Vânt umed pe afară
cu licăriri de ceară.
Nici o durere.
Tăcere,
când apa vremii trece
în trimbe de rugină...
...Toiagul amintirii
în noaptea asta grea --
lovește dus în Toamna
ce cade undeva --
prin lacrimi seci de frunze
și stingeri de lumină,
Tăcere.

Din giulgiuri zăvorite,
ne săgetează lin --
metanii lungi de ploaie,
cădelnișind pustiu...

Cu ochi slăbiți de veghe --
ce tremură'n văpaie
și aburește'n sînge
tristețea din odaie?

E Toamna, poate, Toamna
icoană învechită
ce se răsfire'n gânduri --
într'un suspin topită,
spunînd din noi... tirziul...

Nici o părere,
cînd apa vremii trece
în trîmbe de rugină...
Se stînsese o lumină!
Tăcere, iubito, Tăcere!

ALBERT SAMAIN

HILDA

Pălind ca cerul toamnei norvegiene,
Avea un farmec atractiv din Norduri;
În preajmă-i totul se topea'n acorduri,
Precum se stinge pasul în troene.

Obrazul ei, prin tainică vrăjire,
Păstra din leagăn fără vre-o sforțare
O urmă din a morților splendoare;
Și rîsul îl schimbă'n neleguinire.

În ochii-i limpezi, visul, pătimașul,
Plutea tăcut întocmai ca vâslaşul.
Și'n toate un mister lăsa să treacă.

Cosîțele'mpletindu-și liniștită
Și fiind de glasul-i propriu stînjenită,
Trăia pentru plăcerea ca să tacă.

În românește de W. L.

COJOACA LUI PINTILIE

SARMANUL KLOPȘTOK

— Încă cinci poli pă d'asupra—cu totu douăzeci de poli una peste alta.

— „Scump, dar nu face !

— „Cum nu face? tu ca mare negustor ce te găsești, dă schimbi boii după modă, să nu poți să dai paralele astea ?

— „Da ce socoteală să aibă boii mei cu blănurile d-tale ?

— „Așa numai ca să ne tocim !

— „Atunci mai zi odată, cât ?

— „Așa cum am zis — una peste alta, douăzeci de poli !

„Târgu s'a oprit aici.

Boii oftau pe nările late, iar pieile lui Vruse tânjeau în lumina aprinsă a asfințitului.

Pintilie veni domol spre marfa spânzurată în soare, o întoarse și pă față și pă dos, suflă prin țugniul buzelor în părul țepăn al mielului, plimbă nedumerit palma scorojită dealungul șirei spinașei mortăciunilor, privi o vreme în gol, oftă din adâncul chimirului și intra îndoit în prăvălie.

Inserarea îmbucă pieile în întunerec.

În geamul cărciumei fulgeră prăpădit o lumpă.

Înăuntru tocmeala conțeni.

Într-o vreme toate trele pieile trecură pe mormanul verzilor din car și jugul schinci în ceafa boilor. Vruse piti paralele în flanelă și caru lui Pintilie se a-fundă în holdele Oneștilor.

De când cu afacerea cu pieile, vărzarul Pintilie prinse pică pe Vruse. Ba chiar se socotea cum s'ar putea despăgubi — prea era mare păcălca cu blăni !

Printre poșidicul de copii, cărciumarul Vruse se grozăvea cu cea cea mai mare dintre fete, Veronica, fruntea frumuseții din Gulia, — o mândrețe !

Fata mai avea pe deasupra și educație. Urmase la Pompilian un timp, dar Vruse și-a luat repede seama — prea multă carte ar fi înstrăinat-o de dragostea de casă ! Și a adus-o în prăvălia din Gulia, la țigheea, să dirijeze afacerile.

Pintilie, flăcău tocmnatec, plin, harnic și cu ceva agonisit, a pus ochii pe ea.

Înainte de Pompilian tincrii se întâl-niseră în porumb, lângă pluta lui Buzavercă, „așteptând“ blagoslovenia părintească.

Dar Vruse s'a împotrivit dârz — prea era mocofan Pintilie pentru o fată cu carte, cu toată fama lui în sat.

Fata s'a încumînțit, dar Pintilie tot i-a pregătit un cui lui Vruse, așteptând doar prilejul. Veronica tânjea ca și prilejul.

Veni întâmplarea cu pieile de miel.

Colac peste pupăză, vărzarul Pintilie peste refuzul cărciumarului de a-i da pe Veronica în căsătorie, se mai crezu pe deasupra și jefuit cu blăni. Prețu l-a înnumărat ce-i drept, până într-o pară, dar el știe cum l'a înnumărat — cu noduri !

După târg, omu s'a gândit că momen-tul era venit.

Un țigal tras din rărunchi în răscrucea de lângă pluta lui Buzavercă, aduse pe Veronica în porumb. Carul aștepta

gol, inclinat într'un răzor de levănțică. Pintilie înfășcă fugara de pestelei, îi prinse buzele arse de grozăvia stratage-meii în mușcătura dinților cari îi clăn-țănea în gingii cu tăcănituri de înfrigu-rare, roti hojște privirea pe toată re-vărsarea răcoroasă a porumbului și gînc-urile își urcă mireasa în car.

Boii urni încărcătura din loc și uunta se cufundă în noapte.

Aci povestitorul își îndopă bulcaua, ră-zând cu gura închisă.

— „Și Vruse? întrebă un curios.

— „Vruse încotro avea să apuce? le-a sărutat cunumiile ! După asta, socru a mai dat din colț în colț și la urma urmei i-a făcut vărzarului foae de zestre în regulă, prin tribunal.

— „Vorba e că a pus rumănu mâna pă bani și pă fată ?

— „A pus că a pus ! Pintilie s'a lăsat de vărzarie, a vândut boii și a deschis cu banii luați pă ei și cu firimitură din zestre, o fabrică de sifoane în „Trestieni“.

— „Da cununie la biserică a făcut ?

— „În legi ! Prostovanul ajuns, s'a cu-nunat în mondir nemțesc !

— „Da cu cojoaca cum a rămas ? ! A mai dat să-i facă pieptar după ce și-a fă-cut mondir nemțesc ?

— „A rămas așa că Vruse a întors gi-nerelui prețu pieilor cu vârf și îndesat.

— „Dar cu răzbunarea cum a rămas ? întrebă din nou întrerupătorul cel curios.

— „După furțișagul fetii, Pintilie s'a lăsat cam greu. După tot veninul pe care vărzarul i l'a adus lui Vruse cu fur-țișagul fetii, vărzarul prefindea, mai în urmă, zestrea INTREAGA că, dacă nu, îi lasă pe Veronica în prag, numai așa ca s'o facă de răs !

— „Și Vruse încotro a cărmît-o ?

— „A întărit foaia și i-a dat „zestrea întreagă“ !

— „Și pieile ?

— „Păi dacă omu dobândise haină nemțască, ce era să mai facă cu co-joaca ?

A spânzurat la loc toate trele pieile, în cuiul cărciumii de unde le cumpă-rase !

— „Și Vruse ?

— „Vruse le-a vândut a doua oară !

— „Da din ce s'a luat Vruse cu Pintilie de la furat fata, omului ?

— Dintr'o cojoacă !

— „Dintr'o cojoacă, dintr'o cojoacă, da cojoaca a fost cu țâle !

— „Și cum vine asta !

— „Vine așa că, într'o bună zi Vruse s'a pomenit că Pintilie oprește boii în băătura cărciumii. Vruse avea spânzu-rato în cui afară, în privdor, două blăni de miel.

— „Căm cât să-ți dau pe ele negustor Vruse ?

— „Pe blăni ?

— „Păi pe mieii ? Mieii s'au mâncat !

— „Păi la urma urmei pieile tot după mieii sunt luate !

— „Or fi fost dar s'a isprăvit !

— „Să-mi dai 15 poli.

— „Ba mai bine să-ți dau pă ele 100 de verde că tot e varza acum în sezon.

— „Blăni pe verde, așa ceva nogoț nu fac !

— „Atunci să-ți dau pă ele preț ca la 10 poli.

— „Din 15 poli nici o lățcaie mai jos !

— „Ași da și 15, la urma urmelor, dar mă gândesc cu ce m'aleg din ele ?

— „Cu un cojoc.

— „Cam greu cu un cojoc — nu s'ajung mânecele !

— „Atunci cu un pieptar.

— „Cam la asta m'am gândit și eu, cu un pieptar, da vezi că în pieptaru ăla, ca să-l vezi gata, mai intră și cusutu și unde mai pui că așa gros cum sunt, mi-ramași că m'ăși alege și cu pieptaru !

— „Ia și pă bălana !

Bălana era o a treia piele care se usca în soarele auriu de Septembrie în cuiul cărciumii lui Vruse din Gulia.

— „S'o iau dar vezi, mă gândesc cât și mă mai coste și ea ?

PĂSĂRICA

CONST. VLĂDESCU

O scrisoare ce primii acum două zile din Franța, vine să completeze cu două fraze lapidare — cele din urmă, ca încheiere aruncată în pripă și deslegate de restul cuprinsului ei — ultimul capitol al unui mic roman, și să contureze definitiv caracterul unui om, rămas (acum mai mult ca oricând), indescifrabil pentru mine, cel puțin pe unele laturi sufletești esențiale, în prezentarea unei personalități.

Nelu Prunaru era, printre studenții cei mai sânguitori, în ultimul an al facultății de medicină din Paris când l'am cunoscut și cu toată deosebirea de temperamente și concepții, traduse adesea foarte isbitor în practica vieții fiecăruia, o prietenie adâncă, nici odată desmintită ne-a legat din primul ceas al întâlnirii noastre. Ceva ce nu se poate lănuvi cu strămoșii cuvintelor, părea că ne apropie, topind în marginile unui fond comun de caldă înghesușă asprimea oricărei desbinări ce s'ar fi putut strecura între noi în chip natural printre nepotrivirile a două caractere.

Mereu nedespărțiți în zile ce ne lăsau libere ocupațiile deosebite, rămânând adesea ore 'n șir tănuind pe 'ndelete, cu câte un pahar de bere dinainte, la una din mesele înșirate pe trotuarul vr'unui bar modest din cartierul Latin.

Ne spuneam așa, mai mult frânturi de gânduri, vorbind pe rând fără să încingem discuții, cu câte o reflecție domoală a umuia în chip de concluzie, căzută în pauza lăsată de povestea celui-lalt.

Și dacă s'a întâmplat deseori să-mi arăt umirea, ba chiar să mă crucese de felul cum amicul meu înțelegea unele rosturi ale vieții, nu-mi aduc însă aminte să fi citit cândva pe figura lui un semn de mirare chiar în fața împrejurărilor cele mai neașteptate pentru oricare altul.

Era dealfel foarte cumpătat la vorbă — despre el mai cu seamă spunea puține lucruri — dar asculta cu atenție și părea că toate-l interesează.

S'a explică poate astfel că trecuse o bună vreme de când devenisem destul de prieteni încât să încep a mă deprinde cu unele cotituri surprinzătoare ale firii lui, când aflai, mai mult din întâmplare, că Prunaru era însurat.

Eram cu el într-o după amiază de primăvară caldă, când, părăsind zăpușeala restaurantului cu preț fix înșesat de lume, unde mâncasem împreună, ne țărăm alene pașii către mireasma proaspătă a florilor din Luxemburg. Aproape de porțile grădinii auzii deodată din urmă o voce de femeie strigându-l pe Prunaru. Mai repede și mai curios de cât el întorseși capul: O femeie micuță și elegantă, un copil aproape, venea înspre noi în fuga mare: Nelu, Nelu... (tipa pe lângă femeieșca vioaie ca dintr-o muzicuță de jucărie, cu intreruperi de răsete sloghiți și agitând ca pe un drapel o umbreluță colorată). Nepăsătoare de ochii indulgenți ai trecătorilor din cetatea tuturor indulgențelor, drăcușorul de femeie se opri dintr-o săritură la un pas în fața noastră și deabia suflând, cu capul lăsat ușor pe spate în timp ce umbreluța legănata ca o pendulă 'n prelungirea brațelor căzute, sublinia parcă cu magistrală nevinovăție ritmul soldurilor provocătoare: „Mă

vezi, Nelu? Iacă eu sunt!". răsese ca răsfățată. Apoi repede, cu gesturi mărunte și pripite: „Am fost la mama; știi că-mi promisese o rochiță. Ei ce crezi? N'a fost gata" sfârși mica arătare cu o surâmbătură de dispreț. Și încă o mie de nimicuri urmărară pe derâsuflete rostogolind r-urile, ca un gurgurit de porumbei într-o franțuzească melodioasă de autentică pariziană.

Prunaru o privea tăcut trăgând câte un fum din țigarea prinsă în colțul gurii în timp ce eu îmi plimbam ochii nedumeriți dela unul la altul.

Când în sfârșit femeia tăcu un moment prietenul se întoarse arătând către mine: „Amicul meu... pictorul de care ți-am vorbit" mă prezintă el. Apoi zâmbind mângâietor: „Mica mea nevastă" adăogă Prunaru cu un gest măsurat de colecționar ce-ți arată un vas prețios.

Mă înclinai deabia asumându-mi surprinderea.

— A! exclamă veselă melănuita nevastă a prietenului, întinzându-mi sub nas o mână parfumată. „d-ta ești pictor! Ce bine-mi pare! O să-mi faci portretul! Nu-i așa Nelu, c'o să-mi faci portretul? Nu? Nu mi-ar sta bine într'un tablou?". Și îndată luă o poză în care, instictiv, răuși să pună în evidență, cum nu m'as fi priceput să-l cer mai bine, tot ce avea mai avantajos și mai personal.

Era într'adevăr desăvârșit de picturală și mai mult, nespuse de seducătoare.

Sub sprințele subțiri și arcuite prelung spre tample pălpăia flacăra nestăpănită a ochilor negrii din umbra borului pălăriei în formă de cască, trasă strengărește pe-o ureche. Gura, nu prea mică, trandafirică și cărnoasă avea ceva din suculenția ispititoare a fructelor proaspete când ești ars de sete și un lucru de nedefinit — poate expresiunea satisfacției egoiste d'a stăpâni aceste valori laolaltă — sporea înfinit puterea de seducțiune a unității acestei îndrăcite făpturi.

Nelu zâmbind tăcut, păru și el că-mi cere din ochi nerăbdător rezultatul examenului în care, fără voia mea mă adâncisem, câteva clipe.

Făcui dar cu plăcere, în termenii cei mai discreți mărturisirea elogioasă a impresiunii mele pe care soții părură s'o accepte, fiecare 'n felul său, cu egală aprobare.

— „Mergem să ne plimbăm prin grădină" zise apoi Prunaru către nevastă apucându-i bratul. — „Tu vii cu noi?"

Dar mica svăpălată se smuci ușor:

— „A, nu! făcu ea ca un copil mofuros și depărtându-se un pas: „Mă duc să mă îmbrac; am un ceai cu prietene" și după un scurt salut malițios și o învârtitură de sfârlează pe un călcâi ne părăsi... cam tot așa cum venise.

Nelu privi o clipă 'n urma ei, apoi întorcându-se îmi luă brațul și ne îndreptarăm din nou spre grădină.

După câteva momente de tăcere, pe sub castanii abeilor din parc, în cari cercam să-mi lămuresc un vag semn de întrebare ce-mi rămăsese în minte pe urma întâlnirii neașteptate, prietenul Prunaru, urmărit parcă de ecoul propriilor mele gânduri, vorbi cel dintâi: — Nu cunoscuseși pe nevastă-mea, mă întreabă el.

— Nici nu știam că ești însurat, răs-

punsei căutând prin intonația șiearsă a cuvintelor să nu trezese în mintea amicului meu vr'un gând înrudit cu impresiunea nelămurită ce-mi lăsase discrețiunea lui de până acum asupra acestei căsnicii.

Prunaru tăcu din nou, rămas pe gânduri.

— Cum ți se pare? reluă el după o vreme privind-mă pieziș.

— Nespuse de drăgălașe, zisei cu multă convingere. E toată, primăvară cu soare... și sănătoasă veselie... E... tovarășa ideală... înghinai încercând să rezum părerea mea.

— „Ei da, da... firește"... mă opri Nelu, ca pentru sine. Și privind-mă lung peste umăr după câteva clipe de tăcere în cari păru că vrea să citească adânc în năuntrul meu: „E toată primăvară... cu soare și cu cârripit de păsărele... Mai cu seamă cu ciripit de păsărele... Un copil drăgălaș, nici vorbă... Așa am zis și eu... Și, de bună seamă, așa trebuie să gândească toți câți o văd.

Uite, zice, un copil cu sufletul proaspăt a deschis ochii întâi pe tine, n'a gustat încă din otrăvurile vieții... Și ce nu visezi să faci cu mâinile tale dintr'un aluat încă nedospit pe care-l poți modela după un ideal...

Te gândești că vii acasă, trudit de munca și necazurile de afară și ea... te întâmpină cu surâsul și parfumul tinereții...

Da da... Toate astea sunt frumoase — în versuri mai cu seamă — și-ți par de o negrăită seducțiune... câtă vreme încerci mai de departe farmecul lor... la nevesta altuia, bună-oară... Dar se vede că ciripitul nu merge fără capul de păsărică... Și vezi, asta e: Ce te faci cu tovarășa vieții când tu urli strivit de greul necazurilor și ea, păsărică, rostogolește duioase trifuri sburând din... cracă în cracă?

Tăcu, deodată, parcă ar fi spus prea mult.

— Cred că exagerezi, încercăi eu. — Nu!, făcu el din cap: trebuie să știi că mi iubesc nevasta și simt asta 'n dozebi, când nu e lângă mine.

Nu insistai, văzându-l că recade în tăcere, după ce s'arătase excepțional de comunicativ în ziua cea și 'n curând schimbaram cu totul vorba.

Mai târziu aflai povestea împrejurărilor în cari se căsătorise, deși viața de student — și 'n țară străină — n'ar fi fost deloc o garanție de temeinică gospodărie.

Se lăsase robit de drăgălășiile micii franțuzești întâlnită pe drumul spre facultate. Micuța se lăsase la rândul ei sedusă, și 'n locul consecințelor unui proces cu care-l amenințau părinții fetii, burghezi de ispravă, prietenul Prunaru se hotărîse din toată inima la căsătorie.

Nu mai după câteva luni însă, fără vr'o pricină aparentă, duceau o viață în care anumite constrângeri conjugale, printr-o înțelegere tacită, cedaseră locul unor libertăți privitnice obișnuitelor prejudecăți sociale.

Dedusei, cel puțin toate acestea din felul cum se întâlneau, se despărțeau pe stradă ori în restaurant ca doi cunoscuți cari se văd cu simpatie un moment pentru ca să se despartă curând.

fiecare în drumul lui, fără prea multă preocupare a unuia de urma celuilalt.

Cu toate acestea „în felul său”, Prunaru își iubea soția — cel puțin așa — mi afirmase de atâtea ori — și grija evidentă ce purta de nevoile traiului ei pentru care anumite cerințe de confort și cochetărie feminină în desacord cu mijloacele lor erau împlinite cu privații adesea remarcabile din partea amicului meu — veneau să sprijine mărturia lui.

Mi s'a întâmplat dese ori în urmă să mă întălesc pe stradă cu Paulette (așa se numea d-na Prunaru) și fie că eram singur sau cu bărbatul ei, nu uita nici odată să-mi vorbească de portretul pe care — zicea ea — i-l promisese.

Într-o zi Prunaru, deabia ce-mi întăse mâna și mă întrebă pe neașteptate: Bine frate, spune serios n'ai vrea să-i faci portretul cela nevastă? Imi tot bate capul: Vrea să-și vadă chipul nemurit de mâna ta și... nu poți măcar spune că nu e interesantă figura ei.

N'aș putea spune pentru ce evitasem mereu acest portret și de ce încă numai ea să nu-mi supăr prietenul, mă silii să privesc.

— Fără îndoială, zisei, e mai mult decât interesantă, dar nu știam că îți și tu să-l aibă.

Mă privi nedumerit.

— Spunem numai când să vie ca să-ți-o trimit eu la vreme, alt-fel cum e ea într'un picior... Și vezi... adăogă el dacă știi cum s'o fie sumt sigur că te poți scuti altădată de model... Să-ți pozeze goală. Are un corp minunat.

Mă întorsei aproape indignat de bănuiala unei ironii. Figura lui era însă serioasă și senină ca de obicei.

— Vorbești prostii, ti zisei încet pe un ton de dojană.

— Zic, dacă vrei... dragul meu, dacă-ți poate servi. Eu, ce mă pricep în pictura la?..

Renunțai să-l înțeleg și hotărând chiar pe a doua zi prima ședință de portret, ne luarăm cu vorba de altele.

A doua zi d-na Prunaru veni, numai cu un ceas mai târziu de ora convenită și în chip de scuze îmi înșiră o mie și una de nimicuri, drăguță, vicioasă și gureasă de nu pridideam să-i spun și eu o vorbă. Cu greu putui s'o așez locului pe fotoliul de pe o mică estradă și să-i dau o poză.

Dela început prevăzui că lucrul o să mărgă greu cu această spică de femeie care se frământa fără o chipă de astampăr răsucindu-se în tot chipul în fotoliu, pentru ca după ce-mi cerea de o dată de ori „pardon” la fiecare privire pe care o îndreptam, c'o indulgentă mustrare, să reînceapă săcăiala. N'a tăcut un moment din clipitul ei, n'a spus un lucru pe ispravă și Dumnezeu știe ce-am putut prinde pe pânză din imagina acesui săpturi neastampărată ca o veche femeie care răuși curând să-mi lămurească cuvintele din Luxemburg ale bietului Prunaru: „nespus de seducătoare e ea și nevasta altuia”.

A doua zi veni și mai târziu și-mi zise la fel. Eram însă hotărât la toate necesiile.

După alte două trei zile în sfârșit cu răzmeri mereu sporite mă văzui silii să fac o mică admonestație. Trebuia să înțeleagă că întârzierile acestea, pe lângă ce erau timp pierdut, amenințau prescurtând ședințele să le înmulțească la infinit.

În ziua următoare, văzând că totuși întârzie și pierzând răbdarea, plecai în casă.

După ce prânzii în oraș, mă întorsei în atelier, dar care nu-mi fu mirarea găsind pe Paulette care m'astopta, ghemuită într'un colț într'o atitudine de pocăință. Când mă pregăteam s'o cert, ochii îmi căzură pe un enorm buchet de flori către care se îndreptau privirile ei.

— Mă ierți, ma-i așa? Ingână ea, cu mâinile împreunate ca un copil fricos, oferindu-mi din ochi buchetul.

Mișcat de gândul delicat cu care sperase să mă împace, mai cu seamă că prețul buchetului la vremea aceea era pentru punga ei un adevărat sacrificiu, m'am apropiat cu blândețe de vinovată și am măgălit-o ușor pe păr. Dar nu făcusem bine gestul, că deodată mititica se strânse lângă mine lipindu-și obrazul de pieptul meu într'o mișcare de pisicuță ce caută să fie alintată.

Drace! Mărturisesc că momentul era ispititor pe cât de neașteptat. Pe mâna ce-mi apucase simțeam răsufierea buzelor ei umede și un val de sânge cald mi se urcase în față. M'am ridicat totuș, trezit de gândul prieteniei ce mă lega de bărbatul micii vrăjitoare și depărțându-mă, foarte politicos îi luai brațul ca s'o pottesc în fotoliul unde trebuia să pozeze.

A stat în ziua aceea mai cuminte și tăcută ca mici odată.

A doua zi însă n'a mai venit.

Prunaru mă întâlnit pe seară, ca de obicei — „Azi nu ți-a venit modelul, imi zise el. Întârziase și n'a mai îndrăsnit să dea ochi cu tine.

— Adevărul e, răspunsei, că nu e de glumit cu nevasta ta.

— Știu — imi căzu el în vorbă — știu că întârzie mereu. Ar fi și mai rău dacă n'aș avea grije s'o scol de vreme ca să aibă două ceasuri înainte pentru îmbrăcat. Mereu o zoresc. Nu-i vorbă și tu trebuie să fii curios...

— Nu dragă, încercai să mă scuz...

— Nu știi cum s'o fie, continuă Prunaru... De ce să nu faci pentru ea măcar cât pentru altele. Fii mai fugăduitor: N'oi vrea să-mi spui că nu face nevastă-mea măcar cât osteneala unui tablou, așa cât te-ai necăji cu ea. Ori, zise el privind-mă iscoditor, cu ton ușor desamăgit — **ți-a dispăcut?..**

— Isprăvește cu prostiile astea, strigă la el indignat. M'ai putut crede capabil de-o asemenea ticăloșie?..

Prunaru însă continua să rămână liniștit.

— Nu fi **gagă** măi frate — reluă el domol — și nu te incurca în scrupule de prioste. Ce mi-e unul în plus? Tu barim ești un prieten și un om de ispravă. Lângă tine s'ar mai lipsi de alții poate... de niște secături! Fiindcă nu-ți închipui ce gusturi proaste are. Deună-zi am văzat-o cu un biet soldat. Dezeaba încerc s'o fac să înțeleagă. Mi-e jale s'o văd că trage tot la rău. E păcat de frumusețea ei c'o dă pe mâini mespălate!”

Ascultam încrămențit. Pentru întâia dată mă întăream dacă mă pot lăuda cu prietenia acestui om și în câteva clipe recapitulai ceasurile bune petrecute împreună și cari strănseseră tot mai de aproape legăturile noastre. Dar nimic urât nu-mi reveni în minte care să cadreze cu această neașteptată scădere morală. Ba mi-adusei aminte cât de frumos se purta cu femeile când descori căutam împreună societatea lor. Pe deasupra, înfățișarea lui foarte plăcută și înlesnise succese ce-l fereau de bănuiala prietenei care-i silese pe unii

bărbați la înjositoare indulgențe față de femeile lor.

— Dacă mai continui să-mi spui astfel de lucruri, începui eu în cele din urmă, te las și mă duc.

Ridică din umeri, plictisit că nu-l înțeleg și tăcu..

Între timp Prunaru își luase doctoratul și răușise să obțină un post de intern într'un mic sanatoriu din provincie, la două ceasuri de Paris.

— Nu te întorci în țară, l'am întăbat.

— „Nu pot hotărî pe nevastă-mea să părăsească Parisul imi răspunse el cu o slabă nuanță de amărăciune.

Peste două săptămâni după ce-și luase în primire postul, m'am dus să-l vizitez.

Era mulțumit în odăița lui cu vrafuri de cărți risipite și mucuri de țigări aruncate pretutindeni.

Nevastă-se rămăsese la Paris, neputându-se lipsi de aerul Capitalei și confortul camerii de hotel pe care o locuiseră împreună.

Îi spusei că mă pregătesc să petrec o lună de vacanță pe o mică plață în Bretania.

— „Ascultă” imi spuse el ca iluminat de o idee. De ce nu iei și pe nevastă-mea cu tine? Tot vrea ea să maergă unde-va pe vară și singură i-ar fi greu... „Stai, nu așa cum îți închipui, se grăbi el să adauge văzând figura mea uluită..

Îi dau eu tot ce-i trebuie de cheltuielă — că aici pot face economii, dar vezi tot ar fi o socoteală mai bună: luați o cameră împreună și poate evitați și restaurantul. Paulette mea e fată bună și se pricepe, când vrea ea să fie gospodină..

Socotii inutil să mă mai revolt, dar refuzai invocând motive de sănătate și altele.

La plecare imi dete un plic cu economiile lui să le duc Pauletei.

Când m'am întors dela mare după o lună l'am găsit la Paris, unde venise pentru câteva ore să-și vadă nevasta. Era nespus de mulțumit când m'a revăzut.

— Ai petrecut bine imi spuse el, uite ce bine arăți. N'am să-ți iert însă că n'ai luat și pe nevastă-mea cu tine. A rămas singură acă. Îți poți închipui cum a dus-o și pe deasupra m'a costat și mai multe parole.

Mă luase de braț și mergeam spre hotelul lor să-și ea niște țigări de foi și rămăs bun dela nevastă.

D-na Prunaru însă nu era singură și păru foarte stingerită de sosirea noastră, probabil foarte puțin așteptată.

Un domn timerez, un student franțuz pe cât se părea, fuma tolnit pe divanul dintre ferestre. La vederea noastră necunoscutul sări în picioare și pe figura lui trecu o paloare de spaimă în timp ce din ochi căuta un refugiu.

Rămăsesem pe prag pironit de teama celor ce urmau să se întâmple.

— Mă rog, nu vă deranjați rupse Prunaru tăcerea, întinzând cu deosebită politețe mâna tânărului care s'astopta desigur la cu totul altceva: „Imi dați voie să mă prezint, adăogă amicul meu foarte liniștit: doctorul Prunaru”.

— Sotul meu completează cu voce de flaut gătuț Paulette.

— Nu vă supăr mult reluă Prunaru. Am venit să-mi iau rămas bun, draga mea, plec chiar astă-seară..

Își sărută nevasta.

Și îndreptându-se spre un blorou începu să caute cu privirea printre lucruri

viața minunată a lui Anton Pann-roman de sergiu dar și romulus diaru

15)

Starița Platonida își schimba cu totul enervoasa ei față în ziua în care găsi, printre cărțile din chilia Anei, această lamentație în versuri care arată nu numai o înaltă temperatură bărbătească, ci și un nume de față bine așezat în acrostih :

Ah, uă păsărică
mult odihna-mi strică,
tot pricină îmi face,
nu mă lasă'n pace .

Nu știu ce gând are
Cu-ast'a ei urmare,
că prea îmi arată
fața 'namorată.

Ivindu-se vine
aproape de mine,
Și îmi ciripește
de mână-nnebunește.

Când s'o apuc zboară ;
când stau se coboară :
nici va să se ducă
nici nu se apucă

Astă păsărică,
ce liniștea-mi strică,
altfel nu se prinde
decât laț a-i tinde...

Liniștea poetului începe acum să fie strică în timpul nopții de țipetele păsăricii care mânăncă bătae. Încă un binecuvântat motiv de fugă.

N'a fost nici o înțelegere între sora trută și Anton. Acesta i-a adus dela Râmnicul Vâlcei, haine bărbătești și vreme de o săptămână a așteptat-o să i le ceară. Pe un zid al chiliei ei, o mână

scrisesse cu plaivasul, un dor și o jinduire curată :

Înmăioară suspinoasă,
Nu-ș când te-oiu vedea voioasă.

...dar mâna fetii ștersese cu grijă cântecul.

Călugărițele se feresc de vorbe despre trupul lor, și canoanele blestemă florile grădinii ce nu sunt îngăduite decât la moarte. Ce-i putea da Anci, altceva decât cântece ?

Când se întâlnea în livada mănăstirii cu ea, o adâncă iubire îl tulbura. Nici măcar o sărutare vre'odată.

— Îți place, soră, lumea mircană ?

— Îmi place, cinstite bădte...

— Atunci de ce ai plecat, soră, de acasă ?

— Aș fi stat eu mult și bine, dacă aș fi avut ce păzi...

— Ești de mult în mănăstire ?

— De opt ani... Dar mai am un frate gemen și nu-i știu de urmă. Umblă prin lume gol ca o circașă... Și mult mi-i dorul întreg după el...

— Nu-ți e teamă în lume, soră Ana ?

— Păcatul e peste tot, dascăle. Ca și Iosif din Cupertino, eu cunosc pe omul păcătoș, cum și păcatul lui, din depărtare, după miros...

Se despărțiră. În chiar noaptea zilei aceleia, a pătruns în chilia fetii — Ana speriată îi căzu în brațe, fără un cuvânt, fără un țipăt, caldă, cum se ridicase din patul ei tare și socotind nefolositoare orice rugămintă abia putu suspina :

— Trage zăvorul... zăvorul... Doamne... Doamne... de-acu s'a sfârșit cu mine...

Se împiedica în vorbe ca în niște scaune

A durat mult amețeala lui Anton, care nu putea să o sperie cu hotărârea ce luase. Ana adormea par'că din nou cu brațele desfăcute, cu picioarele strânse, seflând repede, aprinsă. Și nici n'a simțit poate, cum două brațe au apucat-o vâjos și au scos-o sub stele afară într'o fugă cum numai spaima și moartea să-vârșesc.

Goarna cocoșilor i-a prins departe pe fugari. Un om cu fes negru și scund pe cap, cu bucle de păr pe tâmpile, îmbrăcat în sutană călugărească, merge în jos cu un tânăr bălău, în haine negre prea largi. S'au deșteptat pădurile și s'au de svon de apă sau de frunze ce-și spun: bună dimineața. Cucul se îngână cu pupăzu.

„ce căută la cei voinici
cari-or mai vâra pe-aici”.

Băiatul e foarte guraliv. El ține halgul drumețului ce pare fermecat și ascultă numai.

— Sufletul mea, trebuie să ne gândim să-ți alegi un nume bărbătesc. Nu-ți mai pot spune Ana, în auzul oamenilor, când prci asemenea strae...

Băiatul îi aruncă o privire în care era numai răs. Un cuc cânta pe o răsură de aproape că i se putea urmări pe-nele aripei. Soarele urca roșu, și spre el, chiar dela piciorul drumeților se înălțau ciocărlii, ca niște mingii de sânet. Întâlneau pe drumul acela dogozi și reumblat, tăuni negri ridicați pe labele din spate, ce-și rostogoleau la suble de metri, ca niște lucrători, bulgării lor de lăligă amestecată, plămăuți pe urmărima merelor ; furnicii negre ce țârau câte șase, prin risip, cadavrul unui fluture de seară, cu aripile ca bruma stregurelui ; roiuri noi pornite să-și găsească știubeie : sau în câte un pat de țârșarpele lunei Mai, adormit deoparte într'un Eden zugrăvit în biserică.

Și chibzuind bine Anton, foarte bucos de fața aceasta a lumii a dat Anton numele de Teudor, adică Darul lui Dumnezeu, ce în slavonește se spune Bogdat.

Când soarele privea de sus toată fața pământului, Teudor obosit a tras la umbră și a desfăcut traista cu bunățate care se îngrijise Anton. S'au ospătat amândoi, și Teudor a început a cânta. De acolo atâta liniște, încât stingea cântecul, și-l intrista.

Anton Pann asculta jalea fetii, nepativită, dar sinceră și adâncă.

Cronștad ! Cetatea strânsă între dealuri sub paza celor șapte sate, se deslușea lui, dimineața sub ochii umezi de călătorie, oboscală și dragoste ai fugariilor.

(continuă în numărul viitor)

rile răvășite pe el. Deschise apoi toate sertarele, scotoci pretutindeni. Plictisit în cele din urmă se întoarse către nevastă :

— Nu știi tu draga mea unde-mi sunt țigările de foi ? Le-am uitat aci într'o cutie.

Paulette avu un aer foarte încurcat și fără voie privirea ei se îndreptă o clipă către scrumbiera din fața tânărului, unde se consuma încă restul unei țigări de foi.

Prunaru, privi un moment încruntat într'acolo apoi, punându-și brusc pălăria pe cap se întoarse fără să mai spună o vorbă și apucându-mi brațul mă împinse afară.

Tocmai jos în stradă mă oprii privindu-l întrebător.

— Ai văzut ? tună aprins de mânie prietenul pe care nu-l văzusem nici o dată pierzându-și calmul. — Ai văzut pe „tovarășa vieții mele” ?

De astă dată în sfârșit credeam că-l înțeleg și-i găseam firească supărarea, măcar că isbucnea așa de târziu.

— „Auzi, domnule ! continuă Prunaru cu gesturi cari voiau să ia de martor tot universul. „Auzi ce lipsă de considerație. Ce nepăsare de bărbatul ei !... Ce egoism. — Erau străine dragă, le primisem dela un client și fumam din când în când câte una... Știa că-mi plac mult și totuși le-a dat ! Auzi domnule, să-i dea tipului și țigările mele !... Asta n'am să i-o iert cu una cu două !... ”

De doi ani nu mai știam ce devenise prietenul meu, până acum două zile când primii, de la un coleg scrisoarea care-mi spune în ultimele ei rânduri :

Desigur ai aflat de moartea doctorului Prunaru cu care te vedeam într'o vreme foarte des. S'a spânzurat acum o săptămână din pricina nevastă-si care fugise cu un subofițer din colonii.

critica literara

„GENERATIA DE AZI“

E necesar să întrerupem seria de considerații asupra problemei acesteia atât de discutate, ca să intercalăm o pagină de răspunsuri. Doi dintre reprezentanții elocvenței „generații de azi“, s'au grăbit să comenteze articolul nostru din numărul trecut, fără să aștepte continuarea și concluziile noastre.

Unul dintre acești tineri scriitori — care ni s'a părut și cel mai înzestrat în momentul debutului, dar pe care nu l-am mai urmărit de atunci încoace — oferă în „Cuvântul“ un foileton de „precizări pentru o discuție“.

Mărturisim însă dificultatea unei astfel de discuții și impresia noastră că aceste precizări nu-și merită întocmai numele. D. Mircea Eliade care e și unul dintre cei mai pasionați mistici, e chiar atunci când vrea să ne precizeze, neliniștit de aproximativ. Afirmările d-sale sunt toate dintre cele care, fiecare în parte, au nevoie de volume întregi ca să fie lămurite, ce să mai spunem deci de aliniate, de paragrafe, de capitole.

Răspunzând articolului nostru începe cu această „precizare“, de pildă:

Problema e aceasta: există sau nu o spiritualitate nouă în tânăra generație.

Noi credem însă că e cazul să ne întrebăm: 1) dacă e neapărat nevoie ca în „tânăra generație“ să fie o „spiritualitate nouă“? 2) dacă această spiritualitate trebuie să aibă un caracter colectiv?

Iată prin urmare sămburi de îndoială, într-o afirmație care pentru un mistic ca d. Mircea Eliade, e precisă.

Am lăsat la o parte a treia întrebare, pentru că tânăra generație și-o pune singur: „Ce e o generație?“ „O pluralitate de personalități“, răspunde „precizând“ d-sa imediat. E inutil să arătăm că și acest răspuns ni se pare foarte vag. „Pluralitate de personalități“ nu spune nimic, căci nu e fixat criteriul după care e considerată pluralitatea. (Toate „personalitățile“ de aceeași vârstă nu formează o generație neapărat, iar dacă nu e vârsta criteriul, atunci care e? Discuția își deschide liniile spre infinit).

E cu atât mai necesar să ne arătăm îndoială cu cât d. Mircea Eliade pune greutate în definirea personalității, pe caracterul comun al experienței care „dă același numitor întregii generații“. (Dar experiențele mari sociale și națio-

nale au fost comune tuturor indivizilor în viață, nu numai celor de aceeași vârstă, prin urmare revenim la paranteza precedentă).

Din experiențele posibile tânăra generație s'a oprit la una singură, pe care pe drept cuvânt o consideră esențială: Războiul.

Și cu asta venim la subiect, fără să fi „precizat“, după cum vedeți, nimic.

„A fost războiul o criză? E inutil să stăruim. Existența neamului nostru a fost pusă în cumpănă. Descărcarea de energie, de optimism brutal și de speranță nesăbuite, care a urmat — era firească. Insemna că **elita** tinerii generații e în căutare de **sens**. Putea rămâne sensul vieții generației precedente — sensul nostru? Ce voiau ei? Unii îngiere neamului, alții ridicarea culturală a poporului, alții o literatură națională, un loc în politică, o soție bogată și câțiva copii frumoși“.

Iată un întreg paragraf care, probabil, d-lui Mircea Eliade i se pare extrem de precis de oarece pe el bazează o serie de silogisme ulterioare, dar care nouă ni se pare extrem de aproximativ, susceptibil de volume întregi de discuție mai ales că iar lărgiște bazele acestei discuții, referindu-se la generație în genere nu numai la cea de scriitori.

„**Descărcarea de energie, de optimism brutal și de speranță nesăbuite care a urmat era firească**“, zice d-sa fără să precizeze dacă e vorba de cei care au făcut războiul — când fraza încă ar fi discutabilă, căci nu chiar asta a urmat și cu atât mai puțin „firească“ — sau de generația nouă.

„**Inseamnă că elita tinerii generații e un căutare de sens**“ e propoziția următoare foarte vagă și ea, căci cuvântul sens e în cazul de față fără conținut.

„**Putea rămâne sensul vieții generației precedente sensul nostru**“ se întrebă mai departe. O întrebare bazată pe două cuvinte care n'au conținut fixat și care sunt luate aproximativ. Căci încă odată: există o „generație“ precedentă? (Ce există comun între d. Tudor Arghezi și Mihail Sorbul, între Mihael Săulescu și d. Lascarov Moldovea-

nu, d. Gh. Brăescu și d. Ștefănescu-Est, etc. etc.? Și mai ales avea aceasta un „sens“? Și generația care vine de ce nu putea avea și ea același sens?)

E caracteristica misticii din toate timpurile de a lua anumite afirmații drept adevăruri dovedite și de a construi pe ele edificii amețitoare, gata să se năruiască la cea mai ușoară isbitură în temelie.

Observați numai sfârșitul paragrafului citat, ca să vedeți la ce afirmație poate ajunge cineva care nu respectă datele alimentare ale logicii în argumentare. Încercați și puneți nume proprii și veți vedea la ce rezultate ajungeți.

Când la astfel de confuzii ajung considerațiile cu privire la generațiile precedente, ce să mai vorbim de ce atribue d. Mircea Eliade celor care vin.

„Valorile pur spirituale — avându-și în potențele etnice numai un vehicul — sunt singurele care ne stăpânesc“, scrie

d-sa și eu sunt îngrozit că un scriitor — care mi s'a părut extrem de interesant la primele articole — poate să scrie o frază atât de monstruoasă.

Socotiți numai 30 grade de aproximatie în acel „me“ (căci am văzut că nu poate corespunde mai la nimic), alte 30 în cuvântul „stăpânesc“ (nu chiar „stăpânesc“ niște valori) încă 60 în „singurele“ și cel puțin 20 în „valorile pur spirituale“. Încă puțin busola d-lui Mircea Eliade îl duce în sens invers, la punctul de plecare. În orice caz e ceea ce noi am numi dacă asta este expresia tehnică, un spirit lăsat la derivă (și misticismul e într'adevăr, mai ales în acest sens, un curent).

D. Petru Comărnescu ne reproșează în „Politica“, faptul de a fi roduș discuția dela generația luată în întregime, numai la cea literară. Mărturisim că am crezut că e un progres în discuția această propunere, care nu e a noastră, ci a d-lui Nae Ionescu, în „Cuvântul“. Generalizând din nou, argumentarea se lăbărțează.

Și cu d. Petru Comărnescu, mistic și d-sa, discuția merge tot atât de greu:

D-sa scrie astfel:

„Și dacă o bucată de vreme aceste caracteristici n'au predominat în statul nostru a fost din vina curentelor științifice, pozitivistice, care au atacat credința în Cel de sus“.

Ducând după cum vedeți problema cu cel puțin șaizeci de ani în urmă. Sau

Generația de azi a adus o restabilire a valorilor și a întreprins cercetarea științifică a trecutului uitat. Continuatoarea a realităților noastre sufletești, înțelegătoare serioasă a sensibilității metafizice a neamului nostru, etc.

Fără îndoială că e greu de discutat, pornind dela afirmații care ar avea nevoie de unele precizări. Nouă ni se pare de pildă riscat, foarte riscat să o lei de bună părere că în cultura românească a fost nevoie de „generația de azi” (domni... care? domnule Comarnescu?) ca să se întreprindă, în sfârșit o „cercetare științifică a trecutului nostru”.

„Astăzi plastica și muzica, dansul și trecutul nu mai sunt pe mâna diletanților.”

Da, poate, cine știe, nu e chiar imposibil, de...

În orice caz, vedeți cât e de greu de

discutat cu noua generație. Mai ales că evită cu o precoce abilitate numele proprii care singure ar aduce oarecare puncte de reper în această desarticulată convorbire.

De altfel chiar acești doi reprezentanți ai generației nu prea sunt de acord, ba chiar par surprinzător de diferiți (ceea ce ar confirma într'un mod nostim părerea noastră că termenul generație n'are conținut).

Astfel, pe când d. Mircea Eliade își însușește categoric afirmația noastră din articolul despre d. Gib Mihăescu (Universul Literar N. 18 a. c.):

O pildă: Generația antrenată de război în jurul vârstei de 20—25 (adică generația Gândirii). Talente și promisiuni; atâta tot. Nici un creator de valori, nici un formidabil debit de generozitate, de elan. Să citez numai mele atătora prozatori și poeți ce făgăduiau opere — rămășiți toți istoviți, secătuți, mediocrii, etc.

...dimpotrivă d. Petru Comărnescu, se identifică — fără să precizeze de altfel — cu generația Gândirii.

Înainte de a încheia aceste rânduri de răspuns, e necesară o lămurire.

D. Mircea Eliade scrie... d. Camil Petrescu vrednic șampion al unui pozitivism întinerit... afirmație pe care ne luăm dreptul s'o amendăm esențial — iar d. Petru Comărnescu, afirmă nu fără să ne mire foarte mult:

„Generația de azi a produs în cultura românească un curent către substanțialism (termen iubit de d. Petrescu)”.

Cuic e foarte adevărat că **Substanțialismul** e parola de trecere, în laboratorul trudei noastre spre artă dar ni se pare discutabil dacă generația tânără are ceva de-aface cu acest substanțialism.

CAMIL PETRESCU

P. S. Comparați acum din citatele noastre cele două afirmații subliniate, care reprezintă două opinii extreme și răspundeți dacă nu avem dreptul să renunțăm la viitoarele articole, încheind cu un agreabil: *Duod erat demonstrandum.*

în străinătate

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FERNAND GREGH DESPRE POEZIA PURĂ

„Poezia pură nu e decât un element al adevăratei poezii și poezia eternă nu-ă decât un amestec din ceea ce s'a numit poezie pură și din ceea ce s'ar putea numi, în lipsa unui alt cuvânt mai bun, poezie umană.

Când Baudelaire spune:

Mais les bijoux perdus de l'antique Palmyre, el scrie unul din versurile cele mai nostalgice din poezia franceză, unul din versurile de poezie pură, care, în urechea mea, răsună cu o putere de evocare egală cu aceea a celebrului Alexandrin, de care se cam abuzează, (ar putea fi de altfel și un vers de Gautier) „La fille de Minos et de Pasiphaé”. Dar acest frumos vers „Mais les bijoux perdus de l'antique Palmyre” nu e grațuit și nu e pur, e condiționat și e făcut prin dezvoltarea unei idei. Această idee (dreaptă sau falsă), și pe care Paul Souday ar taxa-o de „dolorism”, dar care e o idee totuși, e că suferința e un divin remediu al impurității noastre, că durerea este unica noblețe. Poezia umană este substratul poeziei pure sau, dacă preferați, iată o altă imagine mai plastică: după cum un port de mare presupune un „hinterland”, o țară plină de pajiști, de păduri, de ferme, de uzine, din care scoate și scurge produsele, tot astfel și poezia pură necesită un întreg

material de senzații, de sentimente, de idei chiar, pe care-l condensează în unul sau două versuri nesfârșit de frumoase. Poezia are drept „hinterland” poezia umană. A nu admite decât poezie pură însemnează a fi ca și cutare personaj din „Les Facheux” care voia să facă toată Franța port la mare. Când Vigny, în 7 versuri care sunt poate acelea, pe cari ar trebui să le păstrăm, dacă am fi condamnați să nu păstrăm decât acest mic număr, termină „La Maison du berger” prin aceste două versuri.

Pleurant comme Diane au bord de ses
Fontaines
Ton amour taciturne et toujours menacé..

primul din aceste versuri este prototipul, poate, al poeziei pure: sonoritatea sa de lacrimă căzând într'o apă sumbră întrece nesfârșit sensul.

Dar acest vers cu un răsunet nelimitat este format prin expresia unui sentiment, cum versul lui Baudelaire e format din dezvoltarea unei idei.

La origina poeziei pure se găsește totdeauna o emoție sau un gând a cărui lumină a aprins în poet frumosul vers. Un poem numai din poezie pură ar fi un monstru, în sensul etimologic al cuvântului. Celui mai frumos vers (ca

formă) îi trebuie un substrat uman, o idee sau un sentiment, ceva care să alină un sens.

Poezia, cu P mare, face și a făcut totdeauna sinteza poeziei pure și a poeziei umane”.

Remarcați că în majoritatea versurilor de poezie pură, este un nume propriu. Iată exemple la întâmplare.

La fille de Minos et de Pasiphaé..
Je t'apporte l'enfant d'une nuit d'Idumée.
La blanche Olbossonne et la blanche
(Camyre)

De unde vine farmecul straniu al acestor versuri? Doar timpul a șters cuvintele vechi. Aceste cuvinte moarte poartă pe ele praful magic al veacurilor moarte, și ochii noștri reiau ceea ce ochii omenești au pus acolo.

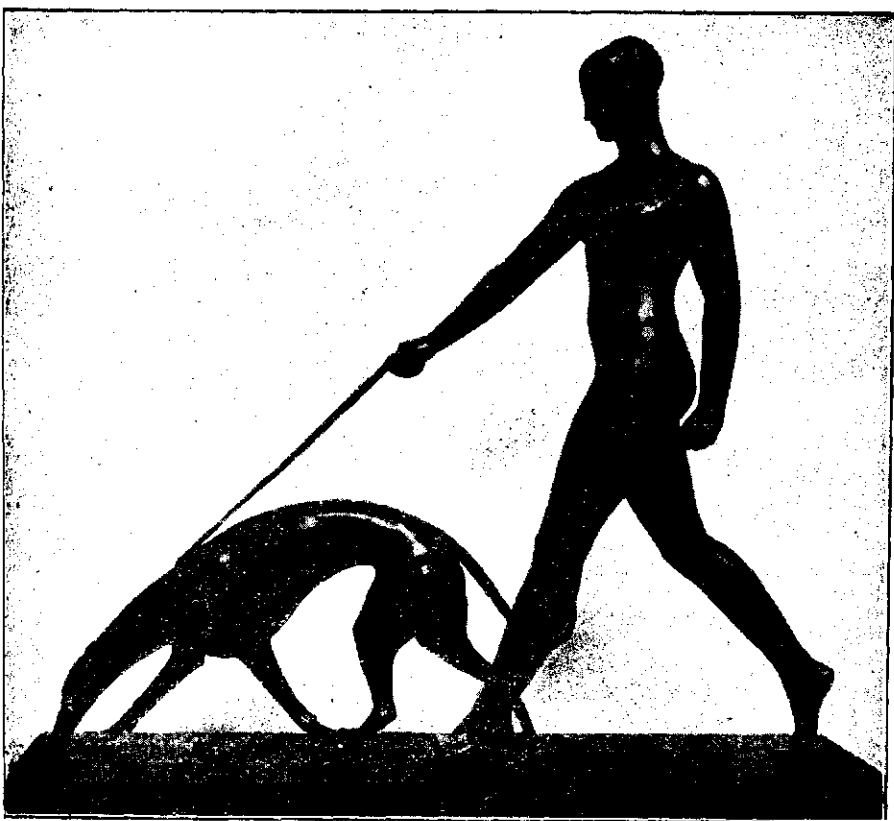
Nu se poate spune că nu au un înțeles: au un înțeles îndepărtat, brusc rolnival. Singură pronunțarea acestor nume proprii evocă umbre, și astfel, se poate spune că poetul e un vrăjitor, care descântă”.

SALONUL OFICIAL FRANCEZ

Denys Puech : Hero plângând pe Leandru

P. Lenoir : Inainte de bae

Raymond Rivoire : Artemis (bronz)

J. Cormier : Artemis

aşa şi-aşa...

generația ingrată

Ni se spune că ultima şedință a Institutului de literatură a fost patetică. Ar trebui să consultăm pe unul dintre nenumărații membrii ai acestei pepiniere de critici, ca să știm în ce categorie a Esteticii psihofizice intră acest fel de manifestări și ce soluri de originalități o caracterizează.

Domnul Mihail Dragomirescu ar fi ținut o cuvântare de încheiere profund emoționantă și cu un iz (e un termen pe care îl agreează în deosebi) personal foarte pronunțat.

— Iată sunteți aici 1800 de elevi ai institutului, dintre care 475 de talente și 63 de genii. Nu mai vorbesc de generația ingrată a lui Sorbu, Gregorian.

Eu bine, sunt în fiecare zi atacat prin presă. Revistele își bat joc de sistemul meu de estetică pură (Știința literaturii în trei volume, Estetica integrală un volum, etc.).

Am luat parcă locul răposatului Kallinderu. Cu toate acestea nu se ridică nimeni dintre d-voastră să-mi ia apărarea. Glasul nici unuia nu protestează cu înflăcărare când orice gazetăraș își bate joc de președintele d-voastră.

Și ducând discret batista la ochi, ca să-și ștergă ochelarii:

— 1800 de critici dintre care 475 de talente și 63 de genii, reduși la tăcere de câțiva publiciști buni de pus în borcanul cu spirt...

Vai, domnule Mihail Dragomirescu, într-adevăr ingrată generație... Și mai ales comodă... De ce să se strice ea cu vreun gazetar util, de dragul câtorva principii, acolo?

scriitorii și automobilul

„Unde ne sunt visătorii...”

Unde să fie, în automobile firește.

Iată, după Liviu Rebreanu, care a schimbat democraticul „Chevrolet” deschis, pe o superbă limuzină cenușie — și pe autorul „Strianeii”, conducând cu o superbă desinvoltură pe calea Victoriei, un „Renault” (conducere interioară).

Măine, poimăine, la concursul de automobilism, n'ar fi surprinzător să înconjure cel dintâi țara, vreun firav poet, dar nu pe Pegas, ci pe un Alfa-Romeo de curse. Căci orice-ați spune, ne modernizăm...

ARIEL

CARACTERE ȘI ANECDOTE

CHAMFORT

Se făcea o chetă la Academia Franceză; lipsea un ludovic de aur; fu bănuț că n'a contribuit unul din membrii cunoscut prin avariția lui. El susținu că a dat; cel care făcea colecta zise: „Nu l-am văzut, cred”. D. de Fontenelle termină discuția spunând: „Eu am văzut; dar nu cred”.

Cineva își petrecea de treziceci de ani toate seriile la doamna de...; își pierdu soția; se crezu că se va căsători cu cealaltă și fu încurajat. El refuză: „N'ași mai ști— spunea unde să-mi petrec seriile”.

M... spunea: „Femeile n'au bun decât ce au mai bun”.

Un tânăr sensibil, era batjocorit de libertini care râdeau de sentimentalismul lui. El le răspunde cu naivitate: „E greșala mea că iubesc mai mult femeile pe care le iubesc decât pe cele pe care nu le iubesc”?

D. de Boguemont a cărui femeie era prea galantă, se culca odată pe lună în camera doamnei, pentru ca să previe bârfele în cazul când ea ar fi rămas însărcinată. Apoi pleca spunând: „Mi-am făcut datoria, vie cine-o vrea”.

Doamna de B... neputând cu toată trecerea ei să facă nimic pentru D. de C... amantul său, om prea mediocru, l-a luat în căsătorie. Ca amant nu era din cei pe care să-i arăți. Ca soț arăți orice.

D. de Voncanson era obiectul principal al atențiilor unui prinț străin, cu toate că D. de Voltaire era acolo. Incurcat și rușinat că prințul nu se adresase deloc lui Voltaire, se apropie de el și-i spuse: „Prințul mi-a spus cutare lucru” (un compliment foarte măgulitor pentru Voltaire). Acesta văzu că era o politețe a lui Voncanson și îi spuse: „Recunosc tot talentul dumitale în felul în care faci pe prinț să vorbească”.

M... îmi spunea: „Am renunțat la prietenia a doi oameni, unul fiindcă nu mi-a vorbit nici odată de el, altul pentru că nu mi-a vorbit nici odată de mine”.

Un glumeț văzând la Operă executându-se în balet faimosul Qu'il nourrit, al lui Corneille, îl rugă pe Noverre să facă să se danseze Maximele lui La Rochefoucauld.

Doamna de Montmorin spunea fiului său: „Jutri în lume, n'am decât un stat să-ți dau: acela de a fi îndrăgostit de toate femeile”.

D. de Lanzun fu întrebat ce-ar răspunde soției sale (pe care n'a mai văzuse de zece ani) dacă ea i-ar scrie: „Am băgat de curând de seamă că sunt însărcinată”. El reflectă și răspunde: „I-aș scrie, sunt încântat că aflu că cerul a binecuvântat însăfârșit unirea noastră. In-grijiiți-vă sănătatea. Voi veni să vă fac curte astă seară”.

Se discuta la doamna de Luxembourg asupra acestui vers al lui Delille:

„Și-aceste două hârburi se consolau [între ele”

Fură anunțați Bailii de Bretenil și doamna de La Reynière. „Versul e bun” zise Mureșala.

Cineva citind o scrisoare proastă a lui Blanchard, asupra balonului, în Journal de Paris, spuse: „Cu un astfel de spirit trebuie să te plictisești grozav în act”.

Cineva spunea lui M..., academiistul: „Vă veți însura într-o zi”. El răspunde: „Am răs atâtea de Academie și-am ajuns; mereu mi-e frică să nu se întâmple acelaș lucru și cu căsătoria”.

D. de R... citea într-o societate trei sau patru epigrame contra a tot atâtea persoane dintre care nici una nu mai trăia. Lumea se întoarse apoi spre D. de... ca pentru a-l întreba dacă nu avea și el ceva cu care să regalezze asistența. „Eu, spuse el cu naivitate, toată lumea mea trăiește, așa că nu pot să vă spun nimic”.

L'Ecluse, cel care a fost în frunte „Verietăților amuzante” povestea că năr fiind și fără avere, ajunsese la Lunville și obținuse locul de dentist al regelui Stanislas, exact în ziua în care regale își pierdu ultimul dinte.

J. J. Rousseau fiind la reprezentarea piesei sale Devin du Village, un curiozan în abordă și-i spuse cu politețe: „Domnule îmi permițezi să vă fac un compliment?”. „Da domnule zise Rousseau dacă e bun”. Omul se duse și spuse lui Rousseau: „De ce ai dat mi-astfel de răspuns?”. „Cunoașteți ceva mai rău zise el, decât un compliment făcut?”

Literara

O seamă de cuvinte

Regele Ludovic Filip, în timpul unei călătorii în Normandia, oferi o țigare primarului unui oraș, care îi făcuse o primire, într'un mod cu totul aparte de calduroasă.

— Țigara asta, ah! s'ra strigă primarul pătruns de recunoștință, această țigare o voi fuma-o toată viața mea!

Într'o zi, un curtezan spuse bufonului lui Filip II, regele Franței:

— Dacă vei continua să mă joci în batjocură, te voi străpunge cu sabia.

Înfuriat, bufonul merse să se plângă regelui:

— Sire, se atentează la viața mea.

— Nai nici o frică, spuse suveranul. Dacă cineva te va ucide, va fi executat de mine însumi cinci minute apoi.

— Oh! Sire!, reluă bufonul, Majestatea voastră nu poate să facă acest lucru cinci minute înainte?

Emil Augier fu întrebat odată, dacă este mulțumit de un nou colaborator al său.

— Incântat, răspunse el: este o perlă. De câte ori sunt în lucru, îi cer avizul. El mi-l dă, eu fac tocmai contrariul și succesul este sigur.

Sub regimul ultimului rege francez, un solicitator vine să găsească pe un înalt funcționar, cunoscut în acea epocă prin lipsa sa de scrupule. Asigurându-se că sunt singuri, solicitatorul spuse acestuia cu un aer misterios:

— Doamnă, suntem între noi, lată 10.000 de franci și nimeni nu va afla nimic.

La care înaltul funcționar în chestie răspunse fără să se cîltimească:

— Ascultă-mă, doamnă, dă-mi 25.000 de franci și spune apoi la toată lumea.

Verhaeren era foarte econom. Călătorind în Olanda cu pictorul spaniol Reygoz, se însărcină să cumpere două bilete de tren, dar nu mai găsi decât unul.

— Ah! Dumnezeu! spuse el prietenului său. Am pierdut biletul tău.

Într'o zi un scriitor mediocru spuse lui Balzac:

— Am mândria să pot spune, că sunt unul operelor mele!

— Bravo! Atunci, te rog să transmiți tuturor d-tale toate felicitările mele, răspunse Balzac. L-ai scăpat de o gravă responsabilitate.

b a z a r

ROCHIILE SCURTE ȘI TEATRUL

Cine ar fi putut să creadă că rochiile scurte, pe care le impune actuala modă, ar putea să aibă o stricătoare repercusiune asupra audiției în sălile de spectacol.

Totuși, acest lucru a fost constatat de curând de către inginerii însărcinați să amelioreze acustica teatrului „Albert-Hall” din Londra.

S'a observat că în ultimii ani, acustica acestui teatru slăbise într'un mod foarte simțitor. S'a căutat deci să se afle cauzele acestui fenomen, și explicația a fost găsită în cele ce urmează.

În timpul când femeile purtau vestimente lungi și ample, sunetele erau „absorbite” de către această abundență de stofe. Contrariu, simplificându-se îmbrăcămintea feminină, nici un obstacol nu s'a mai opus dezagrabilelor inconveniente ale ecoului.

Atunci administrația „Albert-Hall”-ului s'a gândit să înlocuiască ceea ce lipsea spectatoarelor: s'au acoperit pereții sălii cu niște pânze de o țesătură specială. Grație acestei operații, sonoritatea, fără ecou, a putut să fie restabilită în parte.

CATE LIMBI DIFERITE SUNT PE SUPRAFAȚA GLOBULUI?

Decorul Schurrer, un savant american, s'a ocupat mulți ani cu această chestiune. După studii laborioase și o minuțioasă complicațiune, a parvenit să stabilească totalul limbilor și idiomelor vorbite pe suprafața pământului, în număr de 2.976.

În acest ansamblu, doctorul Schurrer a numărat 860 de limbi distincte, adică de origine proprie. Din aceste 860 de limbi distincte, 48 sunt vorbite în Europa, 155 în Asia, 424 în Africa și 117 în Oceania.

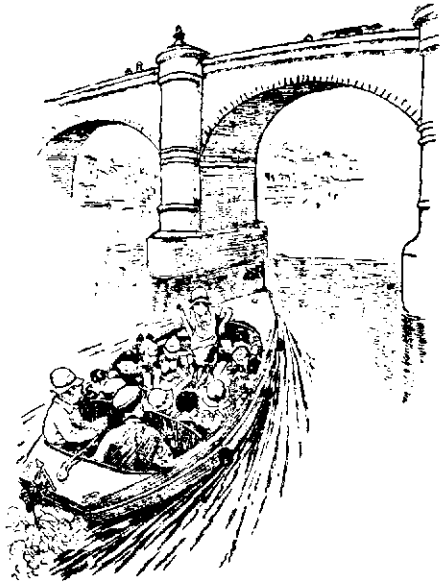
CAȚI METRI DE FIR NECESITA REȚEAUA TELEFONICĂ ÎN JURUL LUMII?

Telefonul, devenit o necesitate absolută pentru comerț, industrie și finanțe este natural ca dezvoltarea lui să crească în ficcare an.

La sfârșitul anului 1927 s'a stabilit că pe glob era o rețea de 161 miliarde de metri de fir telefonic, aerian sau subteran. America de Nord — și iată o nouă probă a formidabilei sale activități sociale — deține și aci partea leului. Într'adevăr, în Statele-Unite, lungimea rețelei telefonice este de 109.412.000.000 metri.

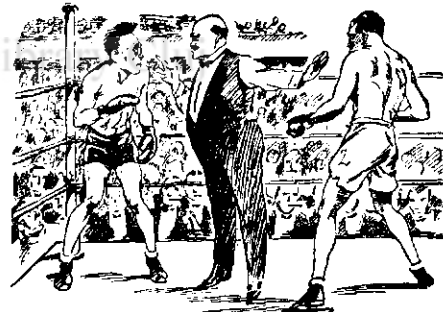
caricatura zilei

GRIJA

CONDUCATOAREA ȘCOLEI. — Băgați de seamă, copii, aplecați capul. (London Opinion)

MOMENTUL OPORTUN

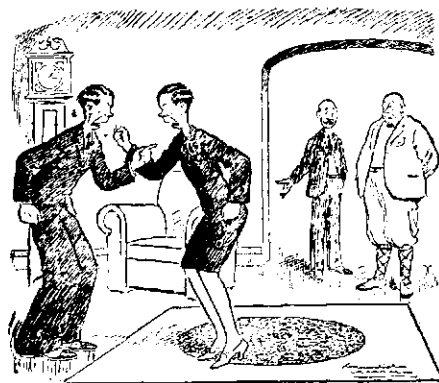

ARBITRUL. — Dacă-i mai dai încă o lovitură în stomac, oprește lupta!

BOXEURUL. — Ah! Unde, dă Dumnezeu...

(London Opinion)

NOROC...

TATAL. — Strengării mei, îmi dau mare satisfacție!

PRIETENUL. — Da? Adevărat? Cum asta?

TATAL. — Pentru că nu am trei... (London Opinion)

Carti redate în extrase

MEMORIILE ISADOREI DUNCAN

In afară de iubire pentru arta ei, Isadora Duncan a avut o mare patimă pentru viață, precum și o curiozitate nestatornică. Memoriile sale (dintre cari, dăm mai jos în traducere câteva capitole cari conțin puncte de reper ale vieții și carierei marelui dansatoare) au savoarea lucrurilor trăite cu intensitate înainte de a fi scrise precum și caracteristica marilor existențe: au strâns laolaltă, ca într'un colier, personalitățile de mare ale timpului.

Această patimă de viață l-a fost întoarsă cu cele mai crude realități. Se cunoaște tragedia și ciudata ei moarte. De-asemena, fără posibilitate de ajutor, Isadora Duncan a privit dela o fereastră pe proprii săi copii, încându-se în Sena.

INTAIA DRAGOSTE

Seara debutului meu veni. Dansai în fața unui grup amabil și entuziast, care mă emoționa. Deabea se sfârșia un dans și strigătele izbucneau:

„Bravo, bravo. Incântător. Ce copil!“
La sfârșitul dansului un domn înalt cu ochi pătrunzători, se ridică și veni să mă îmbrățișeze:

— „Cun te cheamă, buna mea prietenă?“

— „Isadora“

— „Și numele eel mic?“

— „Când eram mică, mi se spunea dorita.“

— „Ah, Dorita, sărutându-mă pe ochi, pe obraji și pe gură, ești adorabilă.“

Cineva mă luă de mână și îmi spuse:
— „E marele Sardou“.

La drept vorbind tot ce conta în viața artistică a Parisului era acolo și când mă ducei acasă, acoperită de flori și omagii, cei trei cavaleri ai mei erau Noufflard, Jacques Bangnies și André Beaunier.

Dintre acești trei tineri cel care trebuia să devină cel mai bun prieten al meu era micul și palidul André Beaunier. Învățasem tocmai să citesc și să scriu franțuzește curgător și André Beaunier îmi făcea lectură în atelier după amiază și seri întregi. Era în vocea lui o cadență delicios de dulce.

Îmi citia din Molière, Flaubert, Théophile Gautier, Maupassant și tot el a fost cel dintâi, care mi-a citit Pelleas și Mélisande de Maeterlinck.

În fiecare după amiază auziam o lovitură timidă în ușa atelierului. Era André Beaunier, totdeauna cu o carte nouă în mână sau cu o revistă rară.

Îmi încredința toate impresiile, îmi spunea genul de literatură, care îl pasiona; eu cred că numele lui Beaunier va rămâne peste veacuri ca al unuia dintre scriitorii cei mai distinși ai timpului său.

De două ori l-am văzut pe André Beaunier cuprins de o emoție profundă. Prima oară a fost la moartea lui Oscar Wilde. Veni să mă vadă, palid tremurând într'o stare de prăbușire interioară. Auzisem vorbindu-se vag despre Wilde, dar nu știam prea mare lucru. André

îmi povesti o parte din viața ciudată a irlandezului. Când îl întrebai pentru ce Oscar Wilde, fusese închis, el roși până la rădăcina părului și nu îmi răspunse.

De fapt nu știam nimic despre viața personală a lui André Beaunier. Venia de obicei între 5 și 6, îmi citia sau ne plimbam împreună. Într'o zi ne așezătam la un colț din Bois de Mendou, unde se întretăiau patru drumuri. El numia drumul din dreapta noroc, pe cel din stânga pace, pe cel din față imortalitate. „Și cel, pe care suntem noi? îl întrebai eu. — „Dragoste“, îmi spuse André cu voce scăzută

— „Atunci vreau să rămân aici!“ —
„Nu, nu se poate“, și plecă înainte ca eu pași repezi.

Această prietenie ciudată și pătimășe, ținuse mai bine de un an, când eu voiam — cu toată nevinovăția inimii mele — să-i dau o altă expresie.

Într'o seară o trimisei pe Mama la operă, ca să rămân singură. Cumpărasem o sticlă de șampanie de cu ziuă. Pregătisem masa cu flori și două pahare. Îmi pusei o tunică transparentă, părul îl legasem cu flori și îl așteptam pe André, cu sentimentele unei noi Thais. Veni, păru foarte mirat, grozav de încurcat și deodată mă părăsi. Eram singură cu florile mele, cu gândul meu trist și am plâns încet și greu.

Dacă ți-nești seama că nu aveam decât optsprezece ani și că eram excepțional de frumoasă atunci, e greu de găsit un înțeles întâmplării asteia. Mândria mea rănită mă îndreptă către alt admirator al meu. Era blond, înalt și frumos și deși îndrăzneț se arăta timid cu mine. Într'o seară, după dăneu, m'a dus într'o cameră de hotel. Tremuram și eram fericită. Aveam însăfârșit să aflu ce este dragostea. Eram în brațele lui, sub un potop de mângâieri, cu inima bătând, cu fiecare nerv inundat de plăcere, cu toată ființa mea, înotând într'o bucurie de extază.

„Mă deștept însăfârșit la viață îmi spuneam, când deodată el se ridică în picioare și pe urmă căzând în genunchi, într'o emoție de nedescris, îmi strigă:

— Oh; de ce nu mi-ai spus? Ce crimă, eram gata să fac. Nu, nu trebuie să rămânu curată. Imbracă-te, imbracă-te“.

Rămâneam iar singură cu singurătatea și tristețea dragostei încă neîmplinite.

ORGOLIU

Zadarnic dansul meu era cunoscut și admirat de o elită numeroasă, situația mea bănească era rea. Suferiam de frig și ne chinuiam zile întregi la gândul chiricii neplătite. Totuși în mijlocul acestor lipsuri îmi anunțesc că stăteam ceasuri întregi, singură în atelierul meu înghețat, așteptând inspirația unei mișcări noi. Într'o zi, într'un astfel de ceas un domn cu fața plină, guler de blană și inel cu diamant veni să mă vadă:

— „Viu dela Berlin. Am auzit că dansași cu picioarele goale (fiu minte că vorba asta m'a necăjit grozav) și vreau să vă angajez pentru cel mai mare music-hall.“

Își frecă mâinile și strălucia ca de o enormă fericire. L-am surprins probabil răspunzându-i:

— „Mulțumesc, dar n'ăși consimțini niciodată, să-mi prezint arta mea pe o scenă de music-hall“.

— „Dar nu înțelegeți, răcni el. Vă ofer cinci sute de mărci pe seară. Vi se va face o prezentare magnifică. Prima dansatoare cu picioarele goale Die erste Barfuss Tänzerin, Kolossal, Kolossal. Das wird so ein Erfolgein. Primii desigur?“

— „Desigur, desigur că nu, tipai la rândul meu. Nu arta mea nu este de music-hall. Am să plec odată la Berlin, dar nădăduesc să dansez acompaniată de orchestra filarmonică, într'un templu al muzicii, nu într'un music-hall cu crebrași și animale savante. Ce orozare! Doamne. Nu, cu niciun preț“.

Impresarul neamț, văzând interiorul nostru și hainele noastre vechi, nu voia să-și creadă urechilor. Reveni câteva zile în șir, îmi oferii o mie de mărci, se mânia, îmi spuse Dummes Mädchen, până când mă sili să-i strig, că eu venisem în Europa, pentru ca să aduc o renaștere a religiei prin dans, pentru ca să descoper frumusețea și sfințenia trupului omenesc, prin expresie și mișcare, nu pentru ca să distrez burghezi gravi, în timpul digestiei.

— „Desigur, îi spusei cu energie, refuz o mie de mărci azi refuz zece mii, o sută de mii. Caut un lucru, pe care dă-mi-l înțelegeți. Am să dansez cândva la Berlin, pentru concetățenii lui Goethe și ai lui Wagner, dar într'un teatru de

dă ei și cu siguranță pentru mai mulți de o mic de mărci!”

Profeția mea s'a realizat și acelaș impresar avu gestul delicat, de a-mi aduce trei ani mai târziu, flori în loja mea dela operă, unde orchestra filarmonică a cântat pentru mine și unde am avut 25.000 de mărci. Iși mărturisii greșala: Sic haten recht Gnädiges Fraulein, Kuss die Hand“.

INTAIA PASIUNE

În seara aceea — la opera din Budapesta — era în sală, strigând „Bravo” cu toți ceilalți un tânăr ungar, care avea să transforme casta ninfă din mine, într'o bacantă deslănțuită. Totul conspira la această metamorfoză, primăvara, dulceața nopților cu lună și — egând dela teatru, — parfumul greu al liliacului. Entuziasmul publicului, suferințele mele în tovărășia unor tineri sensuali și lipsiți de griji, muzica țigănilor, gulașul unguresc cu paprikaș, vinurile grele, totul mă făcea să văd în trupul meu altceva de cât un instrument, destinat să exprime armonia sfântă a muzicii. Sâni mei, care, până atunci de obicei erau înfloriți, se descompunau albi și mirarea, pe care o simțiam mă fericea și mă întrista în acelaș timp. Soldurile, care îmi dădeau înainte o înfățișare de băiat adolescent, se rotunjeau și în toată ființa mea simțeam o imensă impresie de așteptare, o strigare ce urca din mine, și al cărui înțeles îmi era limpede: nu mai puteam să dorm noaptea, mă agitam, mă întorceam, fierbinte și dureroasă. Într'o după amiază, într'o reuniune de amici, văzui deasupra unui pahar cu tokaj doi ochi mari negri, cari străluceau și își întreceră flacăra în mine, atât de încărcată cu arzătoare adorație și pasiune, încât tot înțelesul primăverii aceleia se pierse în ei. Bărbatul era înalt, de o statură magnifică, avea părul buclat, negru cu admirabile reflexe roșietice. Când se uita între buzele lui roșii și sensuale, lucea o dantură solidă și albă. Dela această privire, eram goi, unul în brațele lui înalt, și nicio putere pământască, nu ne-ar fi putut opri.

Era actor. Ne duserăm, scara, mama mea cu mine, să-l văd jucând în Romeo. Era excelent și mai târziu avea să devină cel mai mare artist al Ungariei.

Interpretarea pasiunii lui Romeo mă fascina. După spectacol mă dusei să-l văd în camera lui. Toată trupa mă privea cu surâsuri curioase. Ne-a însoțit până acasă, unde supărăm împreună. Când ce mama adormise am revenit să-l văd pe Romeo în salonul apartamentului său. Îmi spuse că în seara aceea juca pentru mine. Mi-a recitat pasagi dintr'ei, ingenunchiat înainte-mi și emoționat.

Într'altă seară, după teatru, ne-am întâlnit iar în salon.

La început Romeo era fericit numai vorbindu-mi, vorbindu-mi despre artă, despre teatru, eu eram fericită să-l văd. Dar am observat că este din ce în ce mai tulburat uneori zguduit. Iși bătea pumnii, părea bolnav și atunci când lui frumoașa se congestiona, ochii îi umflau. Mă simteam și eu tulburată, și mi se învărtia și un dor de neînțeles de a-l îmbrățișa creștea în mine, și ce într'o seară pierzându-și orice

stăpânire mă ridică în brațe și mă apropie de canapea.

Dimineața, în zori, amândoi părăsirăm hotelul și luând în stradă o trăsură cu doi cai, plecarăm la țară, câțiva kilometri depărtare de oraș. Ne oprirăm la coliba unui țaran, unde femeea lui ne dădu o cameră largă cu un pat bătrânesc. Am rămas acolo toată ziua, Romeo liniștindu-mi adesea strigătele și uscându-mi lacrimile. Scara la reprezentație eram zdrobită. Totuși când îl văzui pe Romeo în salonul nostru, era într'o astfel de bucurie, încât mă simții răsplătită de toate suferințele și nu mai avni decât o dorință: să-l îmbrățișez. Mai ales când îmi spuse cu un glas tandru, că durerea mea are să înceteze și că voi cunoaște însfârșit Raiul pământean. Profeție, care se realiză.

UN MARE PRIETEN: STANISLAVSKI

Cu cât baletul mă umpluse de bucurie, cu atât teatrul Stanislavski m'a făcut să vibrez de entuziasm. Mă duceam în fiecare seară, când nu dansam eu însumi și eram primită cu cea mai mare afecție de toată trupă.

Stanislavski venia adesea să mă vadă și credea că ar putea să transforme dansurile mele într'o școală coreografică pentru teatrul său. Dar i-am spus că asta nu se poate face, flecăit începând cu copiii mici.

Cum Stanislavski era extrem de ocupat toată ziua la teatru pentru repetiții, avea adesea obiceiul de a veni să mă vadă după spectacol. În cartea lui a spus vorbind despre aceste întâlniri: „Bănuesc că am obosit-o adesea pe Duncan cu întrebările mele: Nu, nu mă obosia. Simțiam un entuziasm nestăpânit.

Aerul viu al acestui timp de zăpadă, hrana rusească și mai ales icerle vindecăseră complet slăbiciunea lăsată de iubirile mele spirituale de mai înainte. Și acum toată ființa mea aștepta un bărbat puternic. Văzui în Stanislavski bărbatul căutat.

Într'o seară, îl priviam cu înfățișarea lui fină, umerii largi, părul negru, argintat puțin pe tâmpile; și ceva se răzvrătia în mine la gândul că așa trebuie să joc totdeauna acest rol de Egerie. Cum era gata să plece, pusei mâinile pe umerii lui, le încolăci în jurul gâtului său puternic, pe urmă aplecându-mi capul îl sărutai pe gură. El la rândul lui mă sărută tandru. Dar avea un aer de mirare extremă, ca și cum ar fi fost cel din urmă lucru, pe care l-ar fi așteptat.

Iar când încercai să-l apropii mai mult de mine, se scutură și privindu-mă consternat îmi strigă: „Dar copilul, ce vom face cu copilul?”

— „Care copil? întrebai eu. — „Copilul nostru desigur, ce vom face cu el? Vezi, continuă Stanislavski grav, nu așai voi ca un copil al meu să fie crescut în afară de îndrumarea mea și lucrul asta ar fi foarte greu în casa mea”. Simțul meu pentru ridicol nu putu să reziste extraordinarei seriozității, pe care o punea în cuvintele lui și izbucni în râs. El mă privi neînțelegând nimic, mă părăsi și fugi dealungul culoarului hotelului. Răd încă uneori noaptea de întâmplarea asta. Și totuși în ciuda râsului meu eram exasperată și necăjită. Înțelegeam însfârșit de ce oameni într'adevăr rafinați, pot, după anumite

convorbiri cu femei intelectuale să-și ia pălăria și să se ducă în locuri de reputație îndoelnică. M'am bătut atunci toată noaptea. Dimineața, o baie rusească mă împrospătă, aburul fierbinte și dușul rece îi redară sistemului meu nervos calmul lui.

Și totuși — stranie contrazicere — tinerii bărbați, pe care îi întâlneam în loja mea și care ar fi dat orice, ca să obțină favoarea mea mă plictiseau într'atât, încât cum deschideau gura îmi înghetau simțurile până la rădăcina oricărei dorinți. Îmi închipui că eram o cerebrală.

Câțiva ani mai târziu îi povesteam întâmplarea cu Stanislavski soției sale, care fu cuprinsă de o veselie nebună și strigă: „Dar asta nu mă uimește. El privește viața cu atâta seriozitate.

Oricare ar fi fost tactica mea, nu căpătam dela el altceva decât un rar sărut, iar pentru rest mă loviam de o rezistență îndemănatecă, dela care nu aveam nimic de sperat. Stanislavski nu mai venia după spectacol la mine. Totuși într'o zi îmi făcu o mare bucurie: mă luă într'o sanie deschisă până la un restaurant de țară, unde mâncarăm într'un cabinet particular. Am băut votka și șampanie, am vorbit despre artă, dar am fost definitiv convinsă, că ar fi trebuit să fiu Circe în persoană, pentru ca să înving fortăreața virtuții lui Stanislavski.

Auzisem adesea vorbindu-se despre primejdiile grozave, pe care fetele tinere și frumoase le înfruntă intrând în cariera teatrală. Dar pentru mine lucrurile erau cu totul altfel și suferiam din cauza excesului de respect și admirație, pe care îl inspiram tuturor.

GORDON CRAIG

Într'o seară — în 1905 — dansam la Berlin. De obicei nu dau atenție publicului când dansez: îmi face impresia unei divinități puternice, care reprezintă umanitatea. În seara aceea totuși remarcasem pe unul din spectatorii primului rang de fotoliu. Nu îl privisem, nu îl văzusem, dar aveam conștiința prezenței lui, și când reprezentația fu terminată, un bărbat extrem de frumos, intră în loja mea. Era mănios.

— „Sunteți minunată, doamnă, sunteți extraordinară. Dar de ce mi-ați furat ideile mele? De ce mi-ați luat decorurile?”

— Ce spuneti, domnule? Aceste pedele a'bastre sunt ale mele. Eu le-am inventat, când aveam cinci ani și n'am încetat de atunci să dansez înaintea lor.

— Nu, sunt decorurile mele, ideile mele. D-tră sunteți ființa, pe care o visam pentru ele. Sunteți realizarea vie a visurilor mele.

— Dar cine sunteți d-tră?

Atunci străinul rosti aceste cuvinte extraordinare:

— Sunt fiul Ellenei Terry.

Ellen Terry, idealul meu de femeie! Ellen Terry!

Veniți, domnule, acasă cu noi, spune mama. De vreme ce arta Isadorei vă interesează atât, — trebuie numai decât să supăți cu noi.

Și Craig veni la noi. Era într'o agitație extremă. Voia să-mi explice ideile

lui, planurile lui de artă și mă interesa grozav. Mama, obosită, se duse să se zulce. Rămăserăm singuri.

Craig continua să vorbească despre arta teatrului. Își sublinia cuvintele cu gesturi. Adesea în mijlocul monologului striga: „Dar la dracu, ce faci d-ta, artistă mare, trăind în mijlocul familiei E absurd. Eu sunt omul, care te-a văzut care te-a inventat. D-ta aparții regisoratului meu”.

Craig era înalt și suplu, cu un chip amintindu-l pe al mamei sale, dar cu trăsături și mai fine. În ciuda taliei lui, era ceva feminin în el, mai ales în desennul gurii lui cu buze subțiri și Jelicăie. Bucele blonde, pe care le văzusem în portretele lui din copilărie erau mai închise. Ochiul său de miop scânteia în dosul sticlelor. Numai mâinile lui cu degete lungi și vârfulurile pătrate îi indicau forța. Spunea răsând că are mâini de asasin „pentru ca să te gătuiesc, copila mea”.

Hipnotizată îl lăsa să-mi arunce un mantou pe mica mea tunică albă. Mă luă de mână și coborârăm grăbiți. El chemă un taximetru și spuse în cea mai bună nemțească a sa: „*Meine Frau und ich, wir wollen nach Potsdam gehen*”.

Ajunserăm în zori. Ne oprirăm la un mic hotel, care tocmai își deschidea porțile și luarăm cafeaua. Pe urmă, fiindcă soarele era sus pe cer, ne-am întors la Berlin. Ajunși înapoi la 9 dimineața, neputând să ne întoarcem la mama, ne-am urcat la o prietenă a mea Elisie de Brugaire. Elisie de Brugaire era țigancă. Ne primi cu simpatie, ne servi prânzul, im dădu camera ei și mă lăsa să dorm până seara.

Pe urmă Craig mă duse în atelierul lui. Era acolo o planșă de lemn imensă, neagră și acoperită cu foi de trandaliri artificiali. El era în fața mea în picioare, în explozia tinereții, frumuseții și geniului său. O flacăra de dragoste arse între noi și mă arunca în brațele lui cu ardoarea magnetică a unui temperament adormit de doi ani și care aștepta să izbucnească. Pasiunea lui o egala pe a mea. Găsisem în el carnea cârnii mele sângele sângeului meu.

Nu știu cum își amintesc celelalte femei de amanții lor. Imi închipui că este corect să te oprești la cap, la umeri, al mâini etc... pe urma să-i descrii costumul, dar în ce mă privește îl revăd totdeauna așa cum mi-a apărut în această înțâie noapte, când trupul lui alb, flexibil și luminos ieși din chrysalida vestimentelor lui și străluci ochilor mei uimiți în toată splendoarea lui.

Astfel trebuie că a fost Endymion când ochii limpezi ai Dianei îi zăriră pentru întâia oară silueta sveltă și albă; astfel Hyacin și Narcis, strălucitorul și un inger de Blake decât cu un tânăr mu-

ritor. Ochiul meu abia fuseseră încântați de frumusețea lui și am fost atrasă către el înlănțuită, învinsă. Ca două flăcări ce se întâlnesc am ars amândoi în același foc. Găsisem în sfârșit egalul meu, dragostea mea, nu mai eram două ființe ci una singură, eram acea unică ființă despre care Platon vorbește în Fedru, două jumătăți ale aceluiaș suflet. Unirea noastră nu era aceea a doi amanți, ci întâlnirea a două suflete surori. Ușorul înveliș al cârnii era într'atât de spiritualizat de extaz, încât pasiunea terestră devine o îmbrățișare cerească de flăcări albe și pure.

Sunt bucurii atât de complete, atât de perfecte încât ar trebui să nu le mai supraviețuiești. O, dece inima mea îmbrățișată, nu a sburat în noaptea aceea, ca ingerul lui Blake, prin nori către o altă sferă?

În atelierul lui Craig nu era divan; nu era nici de mâncare. Petrecerăm noaptea întinși pe planșă. El nu avea un ban, iar eu nu îndrăzneam să mă duc acasă să iau. Am dormit acolo două săptămâni. Măncam împreună lucrurile, pe care în taină Craig le aducea seara.

Biata mama mea făcea în acest timp anticameră la ambasadă și poliție povestind că un seducător i-a furat fiica, iar impresarul meu înnebunia de grijă. O notă apărui în jurnale anunțând că miss Isadora Duncan suferă de o maladie a gâtului.

ISADORA DUNCAN, MAMĂ

Cu alternative de speranță și desnădejde mă gândiam uneori la neliniștea tinereții mele, la pribegirile mele prin țări depărtate, la descoperirile mele de artă și toate acestea nu erau decât un prolog străvechiu, pierdut în ceață, sfârșit în așteptarea copilului — singură capodoperă la îndemâna unei biete țărance. Era visul culminant al tuturor ambițiilor mele.

De ce draga mea mamă nu era cu mine? Pentru că în numele unei absurde prejudecăți nu-mi ierta, că nu mă căsătorisem. Dar ea cunoscuse căsnicia, ea știa că este imposibilă și divorțase. Pentru ce voia să intru și eu în această capcană, în care ea însăși fusese atât de crud rănită. Mă împotriveam cu toate forțele inteligente ale ființei mele căsătoriei. Socotiam și socotesc mărișul drept o instituție umilioare, care duce pe artist la scandaluri publice și divorț.

Imi așteptam dar copilul singură, de parte de mama. Din ce în ce mai mult frumosul meu corp se deforma înaintea ochilor mei mirați. Sânii mei mici și tari cădeau. Picioarele agile erau din ce în ce mai lente, șoldurile mă dureau. Unde erau formele mele tinerești și grațioase

de naiadă. Unde erau ambițiile mele? Uneori mă simțiam nenorocită și înfrântă. Lupta cu viața era inegală; dar când mă gândiam la copilul ce avea să se nască toată tristețea mi se risipia.

Ceasuri crude de așteptare în noaptea. Rămâi culcată pe partea stângă. Inima și se înăbușe. Te întorci pe partea dreaptă nic o ușurare. Te întinzi pe spate. Ești într'una victima copilului curajosul Perscu. Semăna mai mult cu care se sbate. Incerci cu amândouă mâinile să-l pui la locul lui. Și nopțile par nesfârșite. Vai, cât de greu plătim gloria de a fi mame.

Uneori mă gândiam la dansul meu și un regret viu pentru arta mea pierdută mă cuprindea. Dar atunci simțiam în mine trei lovituri de picioruș și ființa mică se întorcea. Surâdeam gândindu-mă: „La urma urmelor, ce este viața dacă nu o palidă imagine a bucuriei și a miracolului vieții?”.

Însfârșit am născut. Dar ce copil! Era minunat și frumos ca o dragoste, cu ochii albaștrii și lungi fire de păr brun. Miracol între miracole, gura lui mică îmi căuta sânul, îl mușca cu gingăile lui fără dinți, sugea și bea laptele mamei lui.

O femei, dece să încercați să deveniți advocate, pictorițe, sculptorițe, când acest miracol există? Cunoșteam acum o ceasă iubire afor puternică, ce depășește iubirea pentru hărlat. Eram ocolată, palidă, sfâșiată și fără puteri dar micul meu sugea și striga. Viață, răță, viață. Unde era arta? Aria mea? Toate artele? Ce îmi păsa mie de artă? Simțiam că sunt o zeiță, superioară tuturor artiștilor.

